LUCIJUS ANĖJUS SENEKA

OKTAVIJA

Sofoklis

LUCIJUS ANĖJUS SENEKA

OKTAVIJA

Sofoklis
VILNIUS, 2016

UDK 821.124'02-2
Se76

Versta iš: Lucii Annaei Senecae Tragoediae. Recensuerunt Rudolphus Peiper et Gustavus Richter. Peiperi subsidiis instructus denuo edendas notavit Gustavus Richter, Lipsiae: In aedibus B. G. Teubneri, 1921.

ISBN 978-609-444-174-5

Veikėjai

Oktavija

Popėja

Neronas

Seneka

Prefektas

Oktavijos žindyvė

Popėjos žindyvė

Agripina (vėlė)

Žinianešys

Pirmasis choras (Oktavijos šalininkai)

Antrasis choras (Popėjos šalininkai)

Veiksmas vyksta DCCCXV (815) m.
nuo Miesto įkūrimo (62 m. po Kr.)

Oktavija

Aušra klajoklių žvaigždynų voras
Išginti baigia, ir saulė tuojau
Visiems grąžins spindulingais plaukais
Skaistį dienos.
5 Varguole tu, prislėgta negandų,
Pradėki raudas, kaip įpratus esi.
Vaitok karčiau užu jūros tulžius,
Gailiau vaitok už lakštingalą tu,
Lemtis tava juk sunkesnė už jų.
10 Apraudu, motina, nuolat tave,
Pirmoji mano vargų priežastie!
Graudžius verksmus išklausyki dukters,
Jei vėlės geba suvokti raudas.
O kad Klota gyvasties man gijas
15 Senatvės jau nukamuota ranka
Nutraukus būtų anksčiau, nei tavas
Žaizdas išvydau ir srūvant kraujus!
O diena, sielvarto tu kupina!
Juk nuo tada tamsuma man mieliau
20 Užu šviesas.

Kentėjau pamotės niršto žodžius,
Jos širdį priešišką, rūstį akių,
Tai ji, Erinija, nešė deglus
Vestuvių tų gedulingų manų.
25 Aiman, ji, tėve, pražudė tave,
Kuriam pasaulis už marių toli
Pakluso, tau juk britanai visi
Lenkė pečius,
Vadams romėnų nežinomi dar,
30 Laisvi lig tol.
Žmonos, o varge, užgriūtas klastos
Žuvai, ir štai jau vergauja namai
Tavi, belaisvė tavoji duktė.

Oktavijos žindyvė

Kiekvienas iš pradžių apstulbsta nuo žvilgaus
35 Žibėjimo šių rūmų, gėrio jų trapaus,
Paskui pamato, jog likimas, vogčiomis
Užpuolęs, sunaikino dauggalius namus
Ir palikuonis Klaudijaus, kurio valdžia
Toli nutįso, Okeanas išdidus
40 Pakluso, priverstas gabenti jo laivus.

Taigi, prispaudęs jungu pirmas britanus,
Ir išvagojęs nepažįstamas marias,
Tarp barbarų nežuvęs ir smarkių audrų
Nepaskandintas mirė spąstuose žmonos.
45 Netrukus ir ją pačią užmušė sūnus,
Nuodais ir brolį pragaišinęs, o sesuo
(Jinai jam ir žmona) štai gedi, priversta
Nuo vyro kraugerio slapstyti vis raudas.
Jo vengia, dega neapykanta didžia,
50 Liepsnoja nirtuliu siaubingu kaip ir jis.
Tokių kankynių mano meilė jai, deja,
Paguosti neįstengia, sielvartas baisus
Patarimus nušluoja, įkarštis taurus
Vis veržias ne iš proto, iš šiurpių vargų.
55 Ak, baimė kužda man: nutiks kažkas klaikaus,
O kad neleistų to aukštų dievų valia!

Oktavija

Fortūnai mano jokia neprilygs
Nelaba dalia.

Tad bent tavus pakartosiu verksmus,
60 Elektra. Niekas juk nedraudė tau
Dėl tėvo raudot,
Atkeršijo brolis jo žmogžudžiams,
Tavosios meilės nuo priešų piktų
Paslėptas gerai.
65 Žiauraus likimo pagrobtų tėvų
Bijau gedėti, kaip tiktų dabar,
Ir brolio žūtį apverkti baugu.
Jis buvo man vienutėlė viltis,
Paguoda mano tebuvo trumpa.
70 Šešėlis vardo garsaus tik likau,
Teskirta lieti vien ašaras man.

Žindyvė

Augintinės liūdnas balsas ausis
Užgavo ką tik. Senatve rambi,
Kodėl pagreitint žingsnius man delsi?

Oktavija

75 Paverk, žindyve, kartu su manim,
Bičiule mano skausmų ir kančių!

Žindyvė

Kokia diena pabaigti ateis
Tavosios gėlos?

Oktavija

Nusiųs pas Stigę mane ta diena.

Žindyvė

80 Tebus žosmė ši tuščiai ištarta!

Oktavija

Nelaimės kurčios tavosioms maldoms,
Jas valdo lemtis.

Žindyvė

Dievai malonūs tikrai dovanos
Geresnių laikų, tik vyrą maldyk,
85 Tik stenkis būti meili, nuolanki.

Oktavija

Greičiau įveiksiu nuožmiuosius liūtus,
Tigrus žiauruolius,
Nei rūsčią širdį tirono nuožmaus.
Nekenčia kilmingų jis padermių,
90 Dievus ir žmones sutrypia purvuos.
Pavergti negeba laimės didžios,
Kurią sukūrė gimdytoja jam
Niekšingais darbais. Nors ši dovana –
Aukščiausia mūsų valstybės galia –
95 Didi nedėkingajam gėda vien,
Nors atsimokėjo jai mirtimi,
Vis tiek žmogžudės juk vardą turės
Ta moteris amžiams bėgant ilgiems.

Žindyvė

Stabdyk įšėlusios sielos žodžius,
99a Galvotrūkčiais plaukti neleiski jiems!

Oktavija

100 Net ir ramiai man kenčiant, negalės kitaip
Nelaimės mano baigtis, tik liūdna mirtim.
Kai žuvo motė, tėvas mirė spąstuose,
Užgeso brolis, liko niūrūs vien vargai:
Gėla užgriuvo, vyro neapkenčiama
105 Vergiūkštės vergė aš, šviesa man nemiela.
Mirties nebebijau, nerimstu tik, kad jos
Neterštų primesta baisinga man kaltė.
Mielai numirčiau, nes už myrį daug sunkiau
Akis vienvaldžio išdidžias, šiurpias, žiaudrias
110 Regėti ir bučiuoti priešą bijant, nes
Dėl brolio skausmas draudžia man paklusti jam.
Gyvybę atėmė ir pasigrobęs jo
Galias sau niekšas džiūgauja valdydamas.

Šešėlis brolio liūdnas lanko nuolatos,
115 Kada ramybė kūnui leidžia pailsėt,
Kada atpalaiduoja sąnarius rimtis,
Prispaudžia miegas verksmo nudrengtas akis,
Regiu: tai pasičiupęs rūkstančius deglus,
Juos kiša žmogžudžiui į burną ar akis,
120 Tai bėga išsigandęs mano kambarin,
O tas jį vejasi, apglėbiu brolį aš,
Tada jis kerta kardu tiesiai per abu.
Drebu, pašoku, baimė išveja miegus,
Grąžina ašaras ir siaubą vargšei man.
125 Be to, yra dar sugulovė išdidi
Ir pavogta iš mūs namų didybe spindinti.
Dėl jos sūnus išplukdė motiną laivu
Į Stigę. Tam suirus, liko ji gyva,
Tada pakėlė kardą jis, žiauresnis už bangas.
130 Ar man po to išlikti dar yra vilties?
Varžovė taiko mano vieton ir pykčiu
Liepsnoja, tad iš vyro jo žmonos galvos,
Algos už ištvirkimą, prašo įžūliai.
Ateiki iš šešėlių krašto ir padėk,
135 O tėve, dukteriai, arba atverk gelmes,
Suplėšęs žemę, pulsiu pragarmėn stačiai!

Tu veltui tėvo vėlės šauktis čia bandai,
Vargšele, veltui, nes, deja, vaikai visai
Nerūpi juk šešėliams, juolab kad sūnaus
140 Nepagerbė dar gyvas taip, kaip svetimo,
Ir dukterėčią guolin atvedė žmonos.
Apverktinų jungtuvių nuodėmė baisi
Pradėjo vorą nelabų darbų: klastų,
Žudynių, kraujo troškulio, valdžios aistrų.
145 Vestuvėms uošvio – žentas būsimas auka,
Kad neiškiltų, jei laimingai ves tave.
Baisi piktadarybė! Žmonai dovana –
Silanas – gimto židinio dievus krauju
Apšlakstė apšmeižtas, nekaltas būdamas.
150 Į rūmus, užkariautus klastomis, melu,
Atėjo priešas. Ir valdovo žentu tuoj,
Ir sūnumi patapo vyras prigimties
Piktos. Vestuvių deglą motinos ranka
Jam uždegė, tekėti privertė tave.
155 Pavykus užmačioms, net brautis prie valdžios
Pasaulio viso drįso įžūliai jinai.

Kas apsakys niekšingas pinkles ir klastas,
Viltis tos moters, karalienės padėties
Nusikaltimų laiptais siekt panorusios?!
160 Tauri Ištikimybė spruko iš namų,
Erinija užgrobė rūmus tuoj tuščius
Ir suteršė šventuosius židinio dievus
Ugnim nuo Stigės, šėldama gimties dėsnius
Suplėšė, dorą sutrypė. Žiauri žmona
165 Nuodų sumaišė vyrui, krito ir pati
Paskui nuo niekšiško sūnaus. Ir tu, berniuk,
Be žado jau guli, apverkiamas visų.
O nelaimingas šviesuly šalies, namų
Valdovo atrama, teliko pelenai,
170 Britanikai, šešėli liūdnas, net pati
Žiaurioji pamotė pravirko, kai lauže
Liepsnojo tavo kūnas, gviešėsi ugnis
Jau veido, į sparnuoto dievo panašaus.

Oktavija

Težudo ir mane, nes aš užmušiu jį!

Žindyvė

175 Tokios didžios jėgos tau nedavė gimtis.

Oktavija

Jų skausmas, pyktis, liūdesys, nelaimės duos.

Žindyvė

Verčiau nuolankumu nuožmuolį nugalėk.

Oktavija

Kad brolį pragaišintą sugrąžintų man?

Žindyvė

Kad liktumei gyva, kad griūvančius namus
180 Ir giminę paremtum atžala sava.

Oktavija

Valdovo rūmai laukia atžalos kitos,
Mane jau šaukia brolio kruvina lemtis.

Žindyvė

Piliečių pagarba lai stiprins dvasią tau.

Oktavija

Paguodžia ji, tačiau nemažina vargų.

Žindyvė

185 Tauta galinga.

Oktavija

Bet valdovas lenkia ją.

Žindyvė

Jis žmoną gerbs.

Oktavija

Bet sugulovė draudžia tai.

Žindyvė

Visi nekenčia jos.

Oktavija

Bet vyrui ji brangi.

Žindyvė

Dar ne žmona ji.

Oktavija

Bus ir pagimdys vaikų.

Žindyvė

Jaunystės karštis šėlsta smarkiai iš pradžių,
190 Paskui lengvai atvėsta, mitęs neilgai
Aistra gėdinga lyg blausios ugnies liepsna.
Tyros žmonos išlieka meilė amžinai.
Ana, seniau išdrįsus tavo guolį teršt,
Valdovo širdį vergė valdžiusi ilgai,
195 Jau dreba.

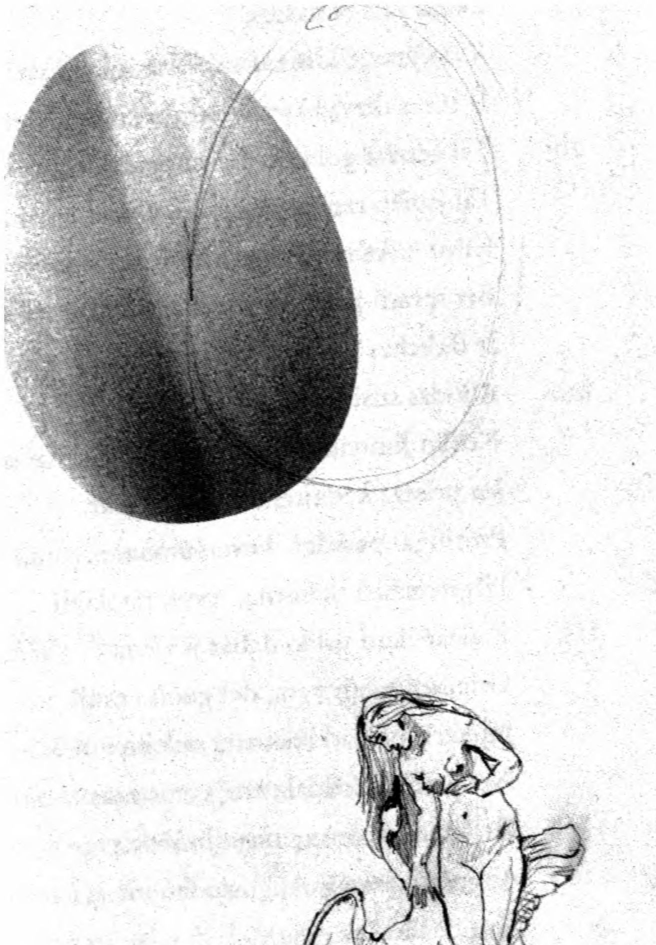
Oktavija

Bijo numylėtinės naujos.

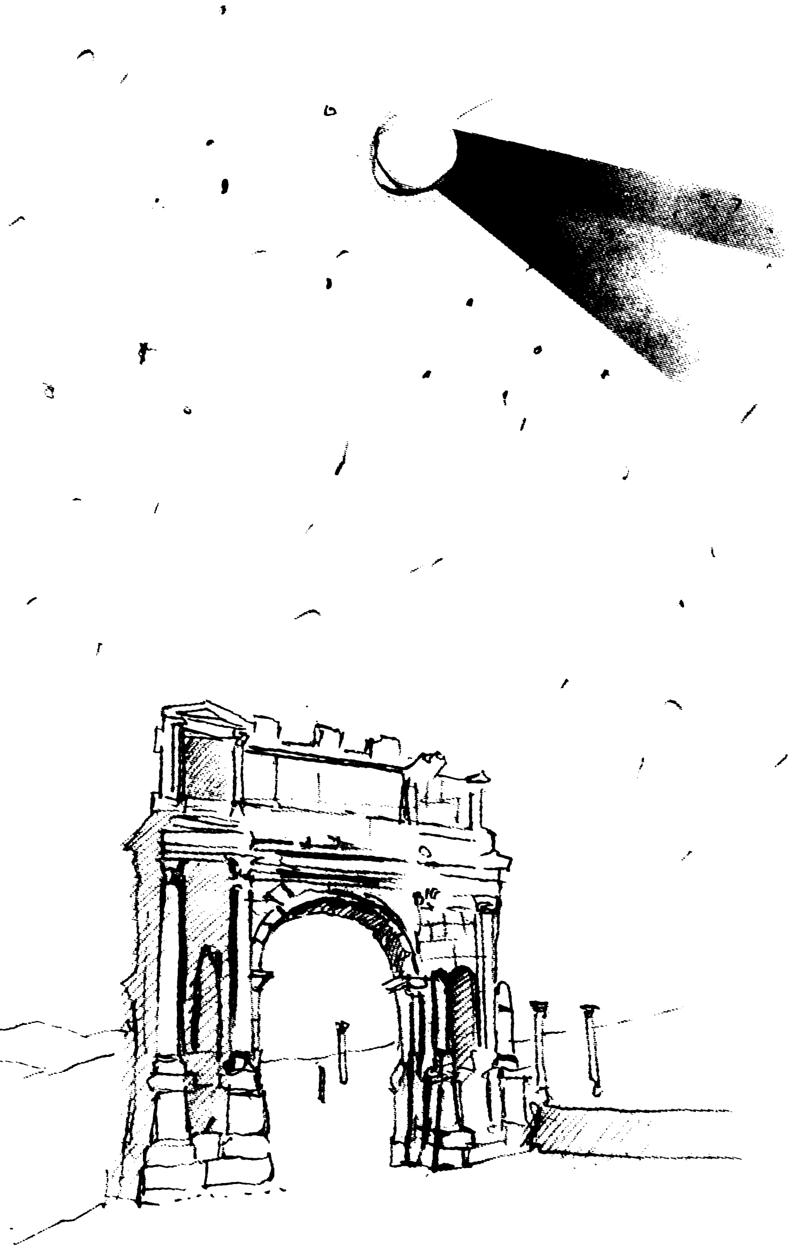
Žindyvė

Ji nusižeminusi lieja praeities
Prisiminimų srautą, baimę rodantį.
Ir šitą lengvabūdis, apgaulus apleis
Sparnuotas Kupidonas, nors graži labai,
200 Nors giriasi galia, ji džiaugsis neilgai.

Kentėjo pati karalienė dievų
Skausmus panašius,
Kai vyras, didingas valdovas dangaus
Ir tėvas dievybių vis mainės visaip:
205 Tai vertėsi gulbinu, baltu paukščiu,
Tai jaučiu raguotu Sidono mieste,
Kitur auksiniu jis prapliupo lietum.
Bet spindi juk Ledos vaikai žvaigždėmis
Ir Bakchas Olimpe gyvena ramiai,
210 Alkidas susituokė ten su Hebe,
Nebijo Junonos rūstybės jisai,
Jos priešas kadaise, o žentas dabar.
Protingai pasielgė dievo žmona,
Užgniaužusi skausmą, romi, nuolaidi
215 Pasiekė, kad valdo dabar ji viena
Griausmingąjį vyrą, dėl guolio rami.
Jupiteris niekad iš menių aukštų
Netraukia, pavidalą ėmęs žmogaus.
Tu – žemėje mūsų antra Junona,
220 Augusto sesuo ir Augusto žmona.
Skaudas įveik!

Greičiau jau marios susijungs su šviesuliais,
Ugnis su vandeniu, su pragaru – dangus,
Tamsybės su šviesa, diena su naktimi,
225 Nei siela su niekšingo vyro mintimis
Mana sutaps, nes brolio nepamiršiu aš.
O kad į galvą šio baisūno taip klaikaus
Liepsnotas žaibas trenktų, siųstas iš aukštai
Dangaus tvarkovo, purtančio žemes griausmais
230 Ir gąsdinančio žmones ugnimi šventa
Arba naujais ženklais! Štai matėm erdvėse
Karčius kometos drykstant švytinčiu deglu
Tenai, kur slenka vežimu lėtai kasnakt
Jaučiaganis, šiaurinės stingdomas žvaigždės.
235 Padanges suteršė kvėpavimas nuožmaus
Valstybės vado, jos grasina padermėms
Jo valdomoms naujais baisiais vargais.
Ne toks šiurpus Tifonas buvo, kitados
Gimdytas Žemės be Jupiterio aistros,
240 Kaip maras šis, dausų jis priešas ir žmonių:
Dievus išgujo iš šventyklų, piliečius
Išvarė iš tėvynės, motinos krauju

Gardžiavosi, gyvybę broliui išplėšė
Ir vis dar regi šviesą, džiaugiasi kenksmais!
245 Aukščiausias tėve, kam gi veltui, be tvarkos
Vis laidai ietis tu karališka ranka?
Kodėl kaltųjų nepasieki dešine?
O kad nuplautų nusikaltimus bausme
Neronas prielipas, Domicijaus sūnus,
250 Tironas žemės! Slegia jungu ją šlykščiu,
Augusto vardą teršia ydų tūkstančiais.

Žindyvė

Nevertas tavo guolio, sutinku, jisai,
Bet lemčiai būk klusni, likimui nusilenk,
Meldžiu, nekurstyk vyro įniršio smarkaus.
255 Galbūt atkeršys dievas jam koks nors,
Išauš ir mums dar kada nors linksma diena.

Oktavija

Dievų rūstybė slegia mūs namus seniai,
Pirmiausia juk užgriuvo Venera piktai
Gimdytojos manos beprotišku šėlsmu,

260 Kai ji tekėjo, ištekėjus būdama,
Vaikus pamiršus, vyrą, teisės taisykles.
Gyvatėm susijuosus, palaidais plaukais
Erinija kerštuolė palydėjo ją,
Vestuvių deglą užgesinusi krauju.
265 Rūstybė įžiebė tuoj žudymo aistras
Valdovo širdyje, ir krito motina,
Aiman, pasmerkusi vien gedului mane,
Ir vyrą dar nusitempė į požemius,
Ir sūnų, rūmus griūvančius išduodama.

Žindyvė

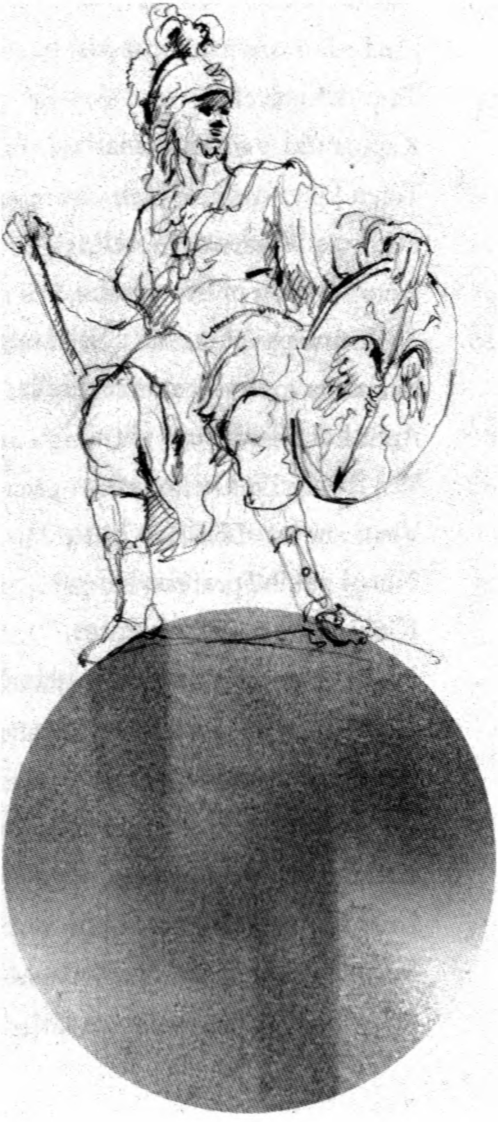
270 Nustoki virkauti, graudingai neraudok,
Gimdytojos vėlės ramybės nebedrumsk,
Už beprotystę sunkią bausmę gavo ji.

Jiedvi išeina

Pirmasis choras

Koks gandas ką tik pasiekė ausis?
O kad netektų tikėti mums juo!
275 Kad vos pasklidęs išnyktų bemat!
Tegu nežengia naujoji žmona
Į menę aukštą, telieka namie
Duktė čia Klaudijaus, prie aukurų!
Tegul pagimdo ji laidą taikos,
280 Tegul pasaulis juo džiaugsis ramus,
Garbingą vardą tesaugos Roma!
Likimui lėmus ji – brolio žmona,
Didi Junona,
Augusto sesė, jo guolio dalis.
285 Kodėl iš tėvo pilies tremiama?
Kas jai dabar iš dorybės šventos?
286a Iš tėvo danguos?
Kokia nauda iš skaistybės drovios?
Mes patys, žmonės, po vado mirties
Pamiršom jį, o jo dukterį štai
290 Išduodam, baimės skaudžios patarti.

Senovės vyrų narsa kitados
Tikrai klestėjo, romėnų tauta
Iš Marso kraujo iškilo tikrai,
Išvijo ji išdidžius karalius
295 Iš miesto lauk,
Už tavo gyvastį keršijo ji,
Mergaite, tėvo staiga nudurta,
Kad vergės jungo netektų tau vilkt,
Kad tik laimėję nedžiūgautų tie
300 Baisingi geismai.
Didžiulis karas lydėjo tavas
Kančias, gyventi pabaigus pati,
Dukra Lukrecijaus,
Išgėdintoji tirono žiauraus.
305 O su Tarkvinijum bausmę žmona
Patyrė Tulija, ratais dūkiais
Per tėvo kūną važiavus niršiai
Ir draudus palaikus degint lauže
Duktė nedora.
310 Regėjo mūsų laikai tokį pat
Siaubingą darbą
Sūnaus: Tirėnų bangosna laivu
Valdovas motę, apgautą klasta,

313a Paleido plaukti.
Jūreiviai uostą paliko skubiai –
315 Taip įsakyta.
Kapoja irklai aidingas marias,
Tolyn į jūrą daili eldija
Nuslysta. Pradeda irti staiga,
Kėtojasi sijos, plūsta vanduo,
320 Šauksmai pasiekia aukštąsias žvaigždes,
Skardena moterų graudžio rauda,
Aplinkui šėlsta žiauri giltinė,
Visi išvengti jos ieško kelių:
Vieni ant buvusio laivo lentų
325 Nuogi pakibę prarėžia bangas,
Kiti, nutarę pasiekti krantus,
Nuplaukia, daug ką praryja gelmė.
Drabužį plėšia skersai Augusta
Ir raunasi plaukus,
330 Jos skaistūs skruostai nuo verksmo šlapi.
Kada neliko menkiausios vilties,
Įnirtus ir palaužta nesėkmių
Sušunka: „Šitaip dėkoji, sūnau,
Už tokią didelę dovaną man?

335 Šis luotas mano pelnytas tikrai,
Nes šitai šviesai tave pagimdžiau,
Nes valdžią tau kaip beprotė daviau
Ir Cezario vardą.
Ateik nuo požemio upių tamsių,
340 Manasis vyre, gardžiuokis bausme,
Juk aš kalta ir dėl tavo mirties,
Ir žūtį tavo sūneliui ruošiau.
Esu verta, kad pasiekčiau tave
Nepalaidota aš,
345 Užvirtus marių rūstingoms vilnims..."
Į veidą smogia banga ir žodžius
Užgniaužia, jūron panyra ir vėl
Iškyla jinai.
Iš baimės vandenį stumia delnais,
350 Didžiai nuvargus nustoja galop.
Dar liko, mirčiai nesitikint to,
Ištikimybės tylios širdyse:
Tarnai, nors patys netekę jėgų,
Pagalbą ryžtas valdovei suteikt,
355 Iš lėto, sunkiai beplaukiančią jie
Balsu padrąsina, tiesia rankas.

Giližės marių išvengei žiaurių,

357a Tačiau kas iš to?

Nuo kalavijo tu žūsi sūnaus!

Niekšybe tokia vargu patikės

360 Neartūs ainiai beribių laikų.

Jis šėlsta: bangos nepaėmė jos,

Gyva dar motė!

Baisusis išgama rezga toliau

Siaubingo darbo nedoras mintis

365 Ir veržias, skuba žudynių keliu:

Pasiunčia tarną, šis vykdo tiksliai

Kas liepta, kardą valdovės širdin

Įsmeigia. Budelį meldžia jinai,

Prašo belaimė,

370 Kad smogtų ginklu į įsčias tiesiog:

„Štai čia, štai šičia, – suklykia ji, – durk,

Čionai nešiotas pabaisa žvėris.“

Gaili, skardinga užgožė žodžius

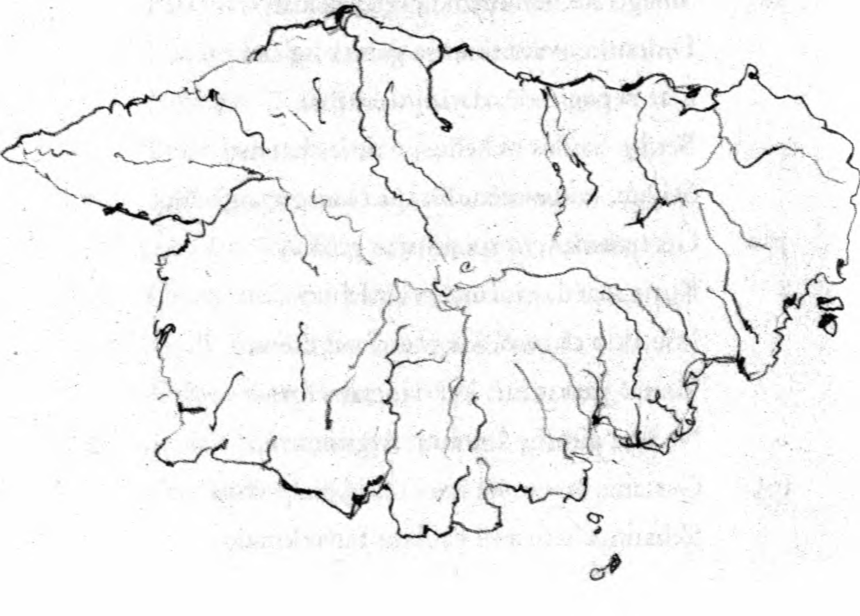
Dejonė paskiausia,

375 Ir sielą niūrią išstūmė galop

Per žiaurią žaizdą.

Ar tu, Fortūna visagale, apgauliu
Šypsniu mane, patenkintą sava dalia,
Viliojusi, iškėlei taip aukštai vien tam,
380 Kad griūčiau kuo smarkiau, patyręs tiek baisos?
Geriau man buvo nuo pavydo taip toli,
Ramiai glūdėti ten, tarp Korsikos uolų,
Kur siela nepriklausoma, visai laisva
Gyveno vien tik mąstymo tauriais džiaugsmais.
385 Smagu stebėti buvo dangų, už kurį
Didesnio nieko motina gamta lig šiol
Dar nepagimdė, darinį sukūrusi
Beribį. Saulės aš kelius, nakties kaitas
Sekiau, takus mėnulio spiečiuose žvaigždžių,
390 Gėrėjausi aitero spindinčiu grožiu,
Kuris senėdamas artėja vis labiau
Prie aklo chaoso, kuomet išauš diena
Visatai paskutinė, kai dangus užgrius
Nedorą giminę žmonių. Atgimęs vėl,
395 Geresnis tapęs, vėl kurs tokią, kaip visus
Skliautus Saturnui valdant buvo kitados.

CORSICA.

Tuomet Teisingąją Mergelę tuoj dangus,
Drauge su ja Ištikimybę atsiuntė
Valdyti žemėj romią giminę žmonių.
400 Nei karo, nei trimitų aidesių baugių,
Nei ginklų nepažino, miestų jie savų
Galingom sienom nejuosė, laisvais keliais
Keliavo ir naudojosi bendru labu.
Laiminga motina žemelė iš dosnios
405 Sterblės ją gerbiantiems augintiniams džiugiai
Gėrybes pylė nuolat. Bet kita karta
Kietesnė pasirodė, o trečia gudriai
Naujų menų pramanė, nors jinai dora
Dar buvo, bet jau nerami: išdrįso ji
410 Smarkiuosius persekioti žvėris ir tinklu
Ištraukti slypinčias sietuvoje žuvis,
Raizgais paukščius pagauti <...>*
Paspęsti kilpas, jaučius jungan pakinkyt,
Vagoti arklu žemę, neliestą lig tol.
415 Todėl įskaudinta visus vaisius jinai
Tuoj paslėpė giliai savam šventam glėby.

* Eilutės pabaiga neišlikusi.

O kitas amžius, dar prastesnis, jau gelmes
Gimdytojos pasiekė, geležį jose
Ir auksą kasė, greitai ietį į rankas
420 Pačiupęs pažymėjo sienas ir ribas
Šalių, miestus kitokius statė ir savus
Kraštus apgynęs, puolė grobti svetimų.
Žvaigždžių Mergelė, puošmena dangaus didi,
Paniekinta apleido žemę nedorų
425 Žmonių, kurie susitepė rankas krauju.
Visur kerojo karo aistros, troškulys
Žėruolio aukso, malonumų pomėgis,
Tasai vilioklis maras, sėmęsis jėgų
Iš paklydimo, jau šaknis suleidusio.
430 Visų laikų bjauriausių ydų rinkinys
Užliejo mus, gyvename sunkiu metu,
Kada niekšybė valdo. Nedoros šėla,
Gėdingos meilės geismas viešpatauja čia,
Ir malonumų pomėgis godžia ranka
435 Turtus tik glemžia, kad paleistų vėjais tuoj.
Bet štai Neronas eina sverdinčiu žingsniu.
Nuožmus jo veidas. Ką sumanė? Man šiurpu.

Neronas

Čionai atnešti Plauto galvą įsakau.
438a Nukirsdinti ir Sulą, vykdyti skubiai.

Prefektas

Nedelsiu. Pas karius žygiuosiu tučtuojau.

Seneka

440 Netinka spręsti taip ūmiai dėl artimų.

Neronas

Tiktai nebijant galima teisingam būt.

Seneka

Nuo baimės atlaidumas geras vaistas juk.

Neronas

Bedvasis priešo kūnas – vado puošmena.

Seneka

Tėvynės Tėvui saugot piliečius – garbiau.

Neronas

445 Švelnaus senuko pamokos – tiktai vaikams.

Seneka

Karštam jaunuoliui verkiant reikia jų.

Neronas

Esu subrendęs, pats patarti sau galiu.

Seneka

Dievai pritarti turi poelgiams taviems.

Neronas

Kvailystė, nedrebu, aš pats kuriu dievus.

Seneka

450 Drebėti reikia tiek, kiek galios tu turi.

Neronas

Nedraudžia nieko man manoji Fortūna.

Seneka

Ji lengvabūdė, netikėki jos globa.

Neronas

Tiktai menki nebando, kiek gi leista jiems.

Seneka

Ne tai, kas leista, bet kas dera, – štai šlovė.

Neronas

455 Minia sumindys silpną.

Seneka

Jei nekęs – užpuls.

Neronas

Kardai apgins.

Seneka

Žmonių pasitikėjimas – geriau.

Neronas

Bijoti turi Cezario.

Seneka

Verčiau – mylėt.

Neronas

Bet reikia baimės.

Seneka

Prievarta visad sunku.

Neronas

Paklus įsakymams.

Seneka

Teisingi tebūnie!

Neronas

460 Aš sprendžiu.

Seneka

Pritarimas vykdo sprendimus.

Neronas

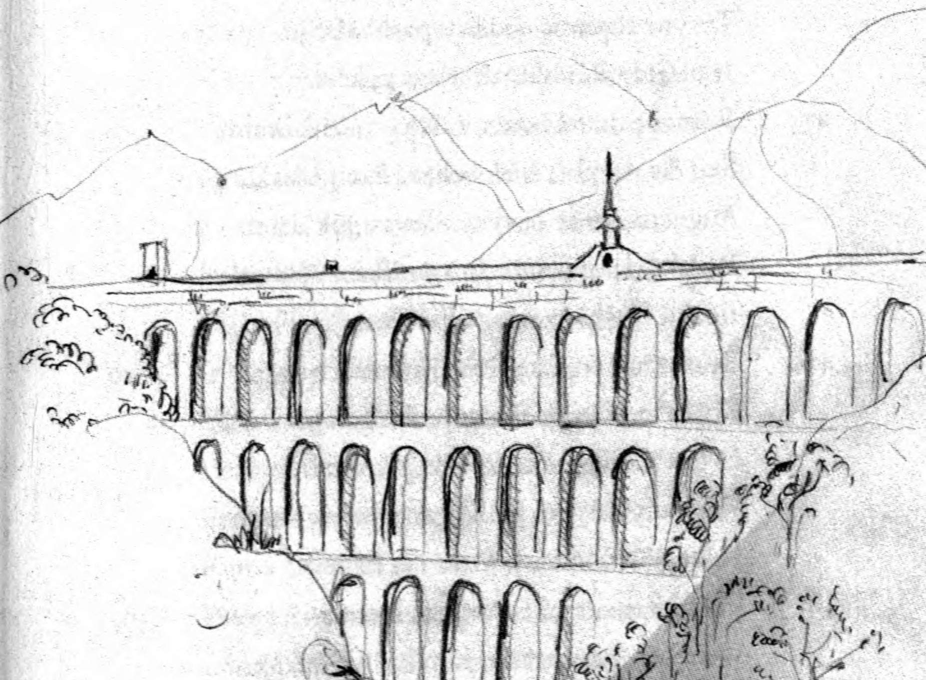
Pakeltas ginklas vykdys.

Seneka

Šito lai nebus!

Neronas

Ar man nekeršijant palaukti, kol staiga
Nudobs užpuolę priešai, kraujo trokštantys?
Tremty dar nepalūžo Plautas nei Sula,
465 Tolybėn išvežti, jų nirštas atkaklus
Piktas rankas ginkluoja mano pražūčiai,
Nes daugelis dar tebegerbia juos Mieste,
O pagarba vis kursto tremtinių viltis.
Tegul neliks jų, man labai įtartinų.
470 Žmona nekenčiama lai irgi žus
Kaip brolis! Lai sugriūva visa, kas didu!

Gražu, pralenkus garbingiausius ir žymius,
Tėvyne rūpintis, gailėtis parblokštų
Ir nežudyti, neskubėti degt pykčiu,
475 Ramybę duoti žemei, taiką – mūs laikams.
Štai čia dorybė, šičia kelias į žvaigždes.
Augustas, mūs Tėvynės Tėvas, juk dėl to
Pasiekė dangų, štai, jam smilksta aukurai.
Ilgai jį blaškė įnoringa Fortūna,
480 Sausumoje ir jūroj siautėjo karai,
Kol savo tėvo priešus nuveikė galop.
O tau nusilenkė be kraujo juk jinai,
Vadžias valstybės įteikė gana lengvai,
Pajungė ir žemes, ir jūras tau bemat.
485 Pavydas atsitraukė, įveiktas šventos
Vienybės, nes senatas, raiteliai visi
Sutiko. Liaudies ir senatorių valia
Genčių teisėjas ir taikos kūrėjas tu,
Valdai pasaulį tartum dieviška dvasia.
490 Tėvynės Tėvo vardą saugok, to Roma
Norėtų, tau ji skiria savo piliečius.

Dievai taip davė, kad vergauja man pati
Roma, bijodamas manęs senatas vis
Nors ir nenoromis maldauja nuolankiai.
495 Valdovo ir valstybės priešus, dėl kilmės
Išpuikusius, tausoti kvaila iš tiesų,
Kai liepti mirti galima vienu žodžiu
Įsakius. Brutas stvėrė ginklą į rankas,
Nužudė gelbėtoją nuo baisios žūties,
500 Ir Cezaris, kare neįveiktas, gentis
Sutramdęs tolimas, Jupiteriui pačiam
Prilygęs aukštomis šlovės pakopomis,
Parkrito, pakirstas piliečių niekšiškų.
Roma žaizdota skendo kraujo klanuose.
505 Patsai Augustas, dangų pelnęs šaunumu,
Išžudė daug didikų, senių ir jaunų,
Pasaulyje pasklidusių, nuo židinių
Savų pabėgusių, nes trys vadai tuomet
Įtraukė juos į karčius sąrašus mirties.
510 Į galvas, išstatytas rostruose, liūdnai
Senatoriai žiūrėjo: drausta apraudot
Jiems saviškius, paplūdus srutoms Forume,

Kai pūliai žliaugė juostančiais aukų veidais.
Čia dar ne galas: kraujas liejosi toliau,
515 Ilgai plėšrūnus žvėris, kraugerius paukščius
Filipai šėrė, į Sicilijos marias
Laivynai grimzdo su kariuomenės būriais,
Ir krito vyrai brolžudiškame kare.
Drebėjo žemė nuo didžių vadų jėgos,
Jų vienas įveiktas pasuko Nilo link
520 Laivus pasprukusius, netrukus žuvo pats,
Ir vėl romėnų vado kraują neskaisti
Egipto žemė gėrė, vėlę glaudė vėl.
Tenai palaidoti užtrukę taip ilgai
Pilietiniai karai. Laimėtojas tuomet
525 Atšipusį nuo kirčių kardą į makštis
Įkišęs valdė, baime rėmėsi valdžia:
Globojo ginklai ir ištikimi kariai.
Sūnaus dėka jis buvo paskelbtas dievu,
Šventyklose pradėtas garbint po mirties.
530 Lauks žvaigždės ir manęs, jei aš kalaviju
Palaušiu nuožmiai savo nedraugus visus
Ir įpėdiniu dar sutvirtinsiu namus.

Seneka

Į rūmus dangišką tau atžalą atneš
Dievams priskirto Klaudijaus garbi duktė,
535 Žmona ji brolio, kaip didžioji Junona.

Neronas

Ar kekšės motinos duktė ištikima?
Viena dvasia nesiejo mūsų niekados.

Seneka

Ištikimybė dėl jaunumo neryški,
Kuomet drovumas paslepia aistros liepsnas.

Neronas

540 Aš pats tuščiai tuo vyliausi gana ilgai,
Nors veido išraiška ir nelipšni širdis
Vis rodė, kad didžiai nekenčia ji manęs.

Tad ryžausi už nuoskaudą atkeršyti
Ir savo guolio vertą gražumu, kilme
545 Radau aš žmoną: nusileis jai Venera
Ir karo deivė, ir Jupiterio žmona.

Seneka

Žmonos atsidavimas vyrui lai patiks,
Dorumas, būdo garbingumas ir drova.
Šie sąmonės ir sielos lobiai amžini,
550 O grožį dildo kiekviena diena lėtai.

Neronas

Jai vienai visa, kas pagirtina, dievai
Padovanojo, ją pagimdė man lemtis.

Seneka

Jei tu taip negalvosi, meilė išgaruos.

Neronas

Žaibų valdovas sunaikinti neįstengs
555 Dievaitės tosios marių, požemio, dangaus,
Iš ten į žemę bloškia ji visagalius.

Seneka

Žmonių vaizduotė baisiai klysta: piešia ji
Amorą esant dievą su sparnais, lanku
Ginkluotą, kartais – žiauriai tvilkančiu deglu,
560 Venerą ir Vulkaną laiko jo tėvais.
O iš tiesų juk meilė – proto paskata
Ir įkarštis širdies. Jaunystė gimdo ją,
Maitina ištaiga, dykystė, džiuguliai.
Jei ją nustosi puoselėti, lepinti,
565 Kaipmat sugniuš, užges, netekusi smarkos.

Neronas

Manau, tik meilė mūs gyvenimo verta,
Ji teikia malonumo, niekad ji nežus:
Dėka meilaus Amoro, žvėris laukinius

Paglostančio, vis rasis giminė žmonių.
570 Tegu šis dievas man vestuvių deglą neš
Ir ugnimi Popėją su manim sujungs.

Seneka

Tauta vargu ištvers šias jungtuves ramiai:
Skaudu, be to, neleis ir padorumas jai.

Neronas

Kas galima visiems, man draudžiama vienam?

Seneka

575 Juk iš didžiausio tautai norisi daugiau.

Neronas

Patirti maga, ar jos paikas įniršis
Nuslūgs, palaužtas mano galios ir jėgų.

Seneka

Verčiau piliečiams maloningai nusilenk.

Neronas

Tik prastą vadą valdo netvari minia.

Seneka

580 Teisėtai tūžta, neįstengus išmaldaut.

Neronas

Ar ji teisi taip spausdama mane?

Seneka

Nuožmu jos negirdėti.

Neronas

Versti – nevalia.

Seneka

Tai nusileiski pats.

Neronas

Kalbės, kad įveikė.

Seneka

Tušti bus plepalai.

Neronas

Bet žmones sutepa.

Seneka

585 Bijos aukštybių.

Neronas

Įgelia tačiau ir joms.

Seneka

Šnekas užgniauš juk tėvo palankumas tau,
Žmonos jaunystė, padorumas ir drova.

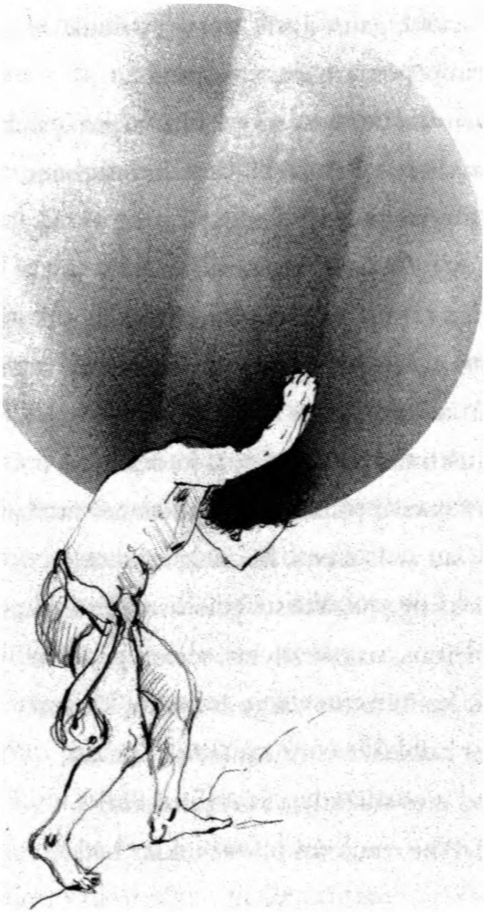
Neronas

Paliauki mokyti, pradėjai įkyrėt,
Darysiu visa, ką tik peikia Seneka!
590 Tautos viltis dėl įpėdinio gaišinu
Neskelbdamas vestuvių, kai ji įsčiose
Nešioja laidą jų, dalelę tą manęs.

Jie išeina. Pasirodo Agripinos vėlė

Praplyšo žemė, aš iš požemių žengiu,
Ranka kraujuota Stigės deglą nešdama
595 Vestuvėms niekšiškoms. Popėja lai tekės
Liepsnų šių apšviesta, o kerštas ir mana
Gėla tuoj laidotuvių laužu jas pavers.
Šešėlių šalyje prisimenu dažnai
Nelabą savo galą, neatkeršyta
600 Dėl jo dar iki šiol. Už savo pastangas
Gavau aš gedulingą laivą dovanų,
Už valdžią – naktį, kai verkiau, sudužus jam.
Kelionės bendrus dar norėjau apraudot,
Sūnaus nelabą darbą, laiko nedavė
605 Verksmams nelabas darbas naujas ir klaikus.
Įsmigo durklas, ir prie švento židinio
Gyvybę sunkiai iškvėpiau žaizdota aš,
Ištrūkusi iš jūros. Įniršio sūnaus
Nenumalšino kraujas, siekia motinos
610 Ištrinti vardą tas pasiutęs vienvaldys,
Naikina atvaizdus, garbingus įrašus
Visam pasaulyje, kurį atidavė
Valdyti vaikui mano meilė vargana.

Šešėlis vyro mano vėlę kaltąją
615 Įnirtęs puola ugnimi be atvangos,
Grasina, priekaištauja dėl sūnaus mirties
Ir verčia kaltininką atiduoti jam.
Nustoki, gausi jį, tik truputį palauk.
Erinija pelnytą mirtį išgamai
620 Vienvaldžiui rengia: rykštes, bėgsmą šlykštųjį,
Bausmes, už troškulį Tantalo baisesnes,
Sisifo vargą ir už paukštį Titijo,
Ir ratą, Iksijono kūną sukantį.
Nors rūmus pastatys iš marmuro, apdengs
625 Juos auksu, nors stovės prie slenksčio nuolatos
Būriai karių, nors atiduos turtus jėga
Ištuštintas pasaulis, nors jo dešinės
Kraujuotos partai sieks, lobius neš nuolankiai,
Tačiau ateis diena, kai sielą atiduos
630 Niekšingą jis, ištiesęs priešui sprandą, kai
Apleistas, sugniuždytas, vienas pasiliks.
Ak, kas iš mano vargo ir maldų karštų?
Kur nubloškė lemtis ir įsiūtis, sūnau,
Kad tavo nužudytos motinos didi
635 Rūstybė traukiasi prieš šitokias bėdas?

O kad kadais dar nepagimdžiusią tavęs
Sudraskę būtų žvėrys alkani mane!
Nenusikaltęs, nekenksmingas, mielas man
Tu būtum žuvęs. Prisiglaudęs prie manęs
640 Dangaus buveinėje ramioj tu protėvius
Regėtumei ir tėvą, vyrus įžymius,
Dabar jiems gėda, baisiai liūdna dėl tavęs
Ir dėl manęs, tave čionai atvedusios.
Kodėl gi pasislėpti požemiuos delsiu
645 Aš, pamotė, žmona ir motė nelemta?

Vėlė išnyksta

Oktavija

Neverkit, žmonės, juk Miestui diena
Smagi išaušo. Bijau, kad jausmai
Palankūs man ir jūs meilė karšta
Valdovo pykčio nekeltų labiau,
650 Kad dėl manęs neištiktų bėda.
Širdies žaizda – ne pirmiena, esu
Sunkesnių kentus, jei šiandien užmuš
Mane, tai nerimas baigsis galop.

Nereiks matyti man veido žiauraus
655 Beširdžio vyro,
Nereiks į vergės jungtuvių man žengt
Nekenčiamą menę.
Sesuo Augusto verčiau, ne žmona
Aš būsiu, baimė kančių ir žūties
660 Tuomet gal aplenks.
Varguole, vyro niekšybes baisias
Žinai, tad ko gi tikėtis gali?
Vestuvėms šioms išlaikyta ilgai
Dabar tu krisi, liūdnoji auka.
665 Tai ko į židinį tėvo dairais
Atgal, paplūdusi ašarom tu?
Skubėki bėgti iš rūmų šitų,
Palik valdovo kraujuotas menes!

Pirmasis choras

Štai išaušo gandų jau seniai
670 Nuspėta, pranašauta diena:
Išvaryta apleido menes
Duktė Klaudijaus.
Įsitaisė Popėja tenai.

Pagarba mūs ir skausmas vangus
675 Nusileido iš baimės, deja.
Kur jėga ta romėnų tautos,
Nugalėjusi priešų vadus,
Nusistačiusi teisės dėsnius,
Tik vertiesiems suteikus galias
680 Vadovauti, karu ir taika
Tramdžiusi gentis,
Išsivariusi jų karalius?
Mums šmėžuoja dabar prieš akis
Vis Popėjos šlykščios atvaizdai,
685 Žmonos Nerono!
685a Įsiaudrinę verskime juos –
Pernelyg jau panašūs į ją –
Ir ištempkim iš guolio garbaus,
Nukeliavę į rūmus, deglais
Nešini ir ginkluoti kardais!

Pirmasis choras išeina

690 Kodėl iš vyro guolio tu, augintine,
Drebėdama pabėgai? Kurgi nerami
Slapstytis nori? Ašarom kodėl springsti?
Seniai melsta išaušo mums diena galop,
Seniai geidauta: juk vestuvių apeiga
695 Su Cezariu sujungė, grožio pavergtu,
Supančiotą jį tau atidavė pati
Didžioji Venera, Amoro motina.
O kaip spindėjai, kaip ori tu menėje
Atrodei! Priblokštas senatas mėklino,
700 Kai smilkalų dievams aukštiesiems pasmilkei,
Kai vyno auką pašlakstei ant židinio
Tu, apsigobusi ugnies spalvos šydu.
O jis šalia, lyg būt suaugęs su tavim,
Žingsniavo išdidžiai, piliečiams džiūgaujant,
705 Smagus, džiaugsmingos povyzos, šypsojosi
Valdovas. Toks Pelėjas buvo, kai marias
Praskyrusią Tetidę ėmė į pačias,
Aukštiems dangaus gyventojams palaiminus
Ir vandenų dievams pritarus iš širdies.

710 Iš kur ta permaina staigi tavam veide?
Ką reiškia blyškulys ir ašaros? Sakyk.

Popėja

Nakties regėjimo šiurpaus išsigandau,
Susijaukė galva, sutrikusi lekiu,
Tarytum išprotėjusi. Kai vakar jau
715 Linksma diena užleido vietą šviesuliams
Nakties, Nerono glėbyje aš užmigau,
Bet baigėsi netrukus poilsis ramus:
Išvydau susirinkusias niūras minias,
Matronos verkė palaidais plaukais,
720 Daužydamos sau krūtines, garsams
Trimitų čaižiai aidint, o anyta... ak!
Grėsmingai žvelgė didžio rūsčio kupina
Ir kratė, purtė deglą kruviną piktai.
Sekiau jai iš paskos, siaubų tų priversta.
725 Staiga po kojomis didžiulė pragarmė
Pravėrė žemę, smegdama į ją matau
Save jungtuvių guoly sėdinčią labai
Nuvargusią... Ten lydimą minios regiu
Ateinant pirmą savo vyrą su sūnum.

730 Krispinas skuba, siekia apkabint mane,
Už skyriumi praleistą laiką išbučiuot...
Baugus Neronas įsiveržia į namus,
Negailestingai smeigia kardą jo gerklėn...
Išblaškė didis siaubas pagaliau miegus,
735 Man dantys barška, dar tebedrebu visa,
Širdis taip daužos, žadą praradau suvis,
Tik tu, meili, ištikima, jį grąžinai.
Vai, kuo tamsybių vėlės graso man dabar?
Ką reiškia vyro kraujo reginys šiurpus?

Žindyvė

740 Ką protas varsto nepailsdamas perdien,
Tą sąmonė slaptinga atveda sapne.

Tu ištekėjai vėl. Tai ko dabar stebies
Aną pamačius vyrą, jungtuves anas?
Tau dėl matronų paleistais plaukais, dėl jų
745 Krūtinių daužymo delnais dar neramu?
Taip apverkė Oktavijos skyrybas jos,
Įvykusias prie gimto židinio dievų.

Augustos deglas nešamas, paskui kurį
Ėjai, didžiai garsingą vardą reiškia tau.
750 O požemio vaizdai parodo, kad namai
Šitie ir santuoka tava bus amžini.
Valdovo kardas slypi gerklėje, jokių
Karų nepranašauja, jį apgaubs taika.
Atgauki dvasią, pralinksmėk, meldžiu karštai,
755 Išvyki baimę, savo guolin grįžk tuojau.

Popėja

Ne, nutariau lankyti aukurus šventus,
Vietas apvalymo, gyventojams dangaus
Aukoti, kad pranyktų grasymai nakties,
Kad siaubas pereitų į priešų krūtines.
760 Tu įžadus daryki dėl manęs taip pat,
Dievus maldauk, kad viskas liktų, kaip yra.

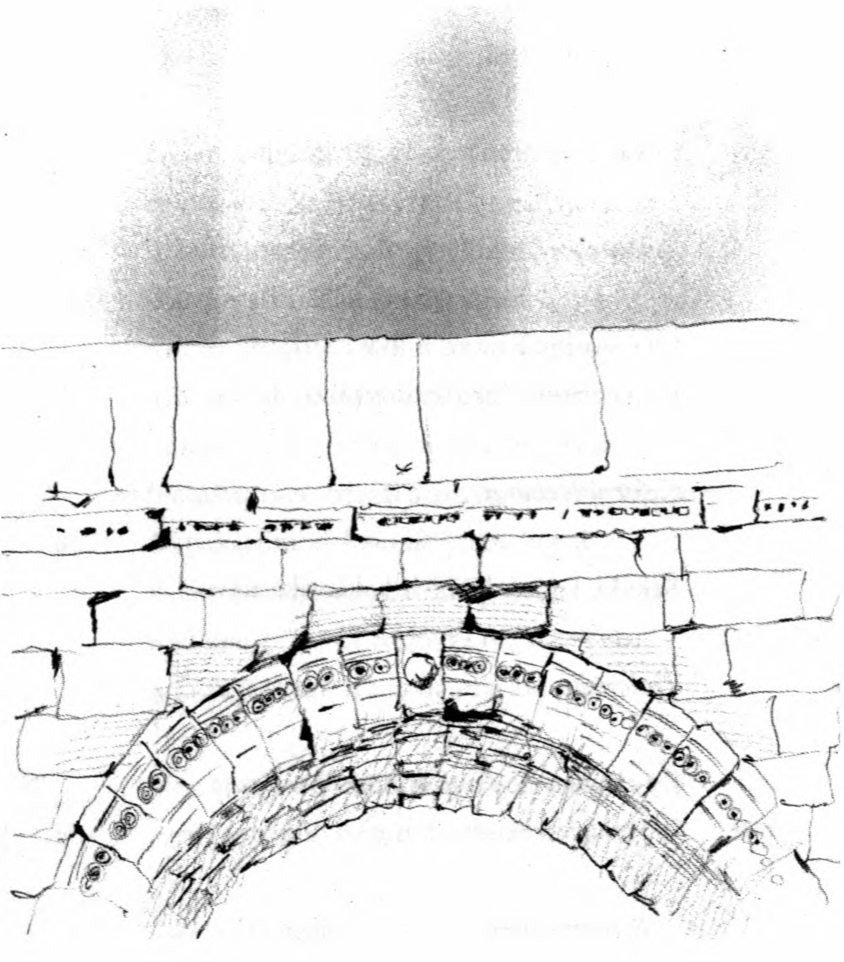
Antrasis choras

Jei tiesą pasako žosmė
Apie Griausmininko ryšius,
Tai glaudė jis Ledą karštai

765 Plunksnuotame savo glėby,
O jaučiu pavirtęs toli
Europą nusinešė jis.
Dabar karaliūnas žvaigždžių,
Popėja, glamonių tavų
770 Geidaus, jam pranoksti tikrai
Danaję, nustebintą jo
Auksinio lietaus, o drauge
Ir Ledą. Nors frigų piemuo
Helenę garbstys ir Sparta,
775 Prašoki tu grožį tikrai
Dukters Tindarėjo, karu
Sugriovusią frigų valdas.
Bet kas gi tekinas dumia čionai?
Ką neša kvapo neatgaudamas mums?

Žinianešys

780 Visi kariai, sargyboj vado stovintys,
Lai rūmus gins, nes gresia įniršis tautos.
Būrius skubiai po Miestą skirsto jau vadai,
Tačiau šėla, galvotrūkčiais užgimusi,
Nenori pasiduoti, auga vis smarkyn.

Antrasis choras

785 O kas gi skatina tą baisų įtūžį?

Žinianešys

Oktavijai palankios minios veržiasi
Paklaikusios, ištroškusios piktų darbų.

Antrasis choras

Sakyki, ką jos drįso? Ir kokie tikslai?

Žinianešys

Jos rengiasi grąžinti dukrai Klaudijaus
790 Ir rūmus, ir teisėtą dalį jos valdžios.

Antrasis choras

Bet teko tai Popėjai – vado dovana!

Žinianešys

Dėl to iš meilės kitai dega širdys jų,
Pakvaišę tūžta, šėlsta tarsi be galvų:
Ir balto marmuro, ir spindintys variu
795 Popėjos atvaizdai, stovėję ligi šiol,
Ant žemės guli, geležim ar rankomis
Minios jau nuversti, juos daužo, į visas
Puses ištampo lynais, sumina purvuos
Bjauriausiuos, baisiai staugia, rėkia, jų šauksmų
800 Aš pakartoti niekaip nedrįstu čionai.
Valdovą rengiasi apsiausti ugnimi,
Kad naują žmoną atiduotų nirštantiems,
Kad sugrąžintų Klaudiją prie židinio.

Negaišiu, perduoti Neronui mat turiu
805 Prefekto žinią dėl piliečių maišto šio.

Antrasis choras

Ko veltui pradėjot karus?
Stipri Kupidono jėga:
Apgobs jūs gaisrus jo liepsna,

Žaibus užgesinus nesyk,

810 Jupiteriui vergo saitus

Uždėjus. Nuliūdę krauju

Plausit kaltes:

Rūstingas šis dievas, nirtus,

813a Nepavaldysi.

Bebaimį Achilą lyra

815 Groti jis vertė.

Palaužė Atreidą ir danajus

Karalių Prijamą pražudė, pilis

817a Sugriovė garsias.

Dabar gi taip pat neramu

Dėl dievo tūžmingos jėgos.

Neronas

820 O kaip nerangios, vangios rankos mūs karių!

Ir pats aš niekšams pernelyg esu kantrus:

Krauju piliečių neužgesinau deglų,

Ir Romos, vyrus šitokius pagimdžiusios,

Nepaverčiau dar ligi šiol lavonine.

825 Bet bausti mirtimi per maža, aš manau,

Sunkesnę bausmę skirsiu nusikaltėliams:

Lai ta, kurią įniršę žmonės perša man,
Įtartina seniai žmona, kartu sesuo,
Gyvybę mano nuoskaudai aukos galop,
830 Krauju savuoju mano įpykį nuplaus!
Tegul netrukus Miestas liepsnose paskęs,
Apdegę sienos teprispaus piktadarius,
Lai skurdas atgrasus ir badas juos prislėgs!
Pagedo nuo gerovės šių laikų minia
835 Ir pučias, glosnią mano širdį atmeta,
Nejaučia dėkingumo, ir ramybės jai
Nereikia, įžūlumas apima lengvai.
Todėl galvotrūkčiais ir lekia pražūtin.
Ją reikia tramdyti nelaimėmis, vargais
840 Ir spausti jungu, kad nedrįstų pajudėt
Ar net pažvelgt į veidą dieviškos žmonos.
Tiktai bausmių ir baimės palaužta visai
Valdovo įsakams paklusti teišmoks.
Bet štai prefektas eina, pareigas šitas
845 Jam suteikė šventa ištikimybė man.

Prefektas

Tau pranešu: pasmaugtas maištas jau tautos.
Nedaug težuvo, tik kurie dar šiaušėsi.

Neronas

Ir to gana? Ar šitaip tu manęs klausei?
Jis numalšino! Mano kerštas toks tiktai?

Prefektas

850 Nuo kardo krito juk judėjimo vadai.

Neronas

O miniai kas? Išdrįso ji bandyti man namus
Padegti ir valdovui duot nurodymus,
Iš mano guolio vilkti brangią žmoną lauk.
Ar viską tepti leista rankoms nedoroms,
855 Baisiems keiksmams? Nejaugi tai nebaudžiama?

Prefektas

Ar nuoskauda tava piliečiams bausmę skirs?

Neronas

Taip, skirs, ir tokią, kad per amžius ji garsės.

Prefektas

Tuomet ne mūsų baimė, tavo pyktis lai mus ves.

Neronas

Pirmiausia mano pyktį numaldys jinai.

Prefektas

860 Sakyki, kas? Ranka manoji negailės.

Neronas

Sesers mirties aš reikalauju ir galvos.

Prefektas

Sustingau aš, sukaustė siaubas, pakraupau.

Neronas

Paklust nenori?

Prefektas

Nepasitiki? Kodėl?

Neronas

Nes gaila priešo tau.

Prefektas

Ar moters vardas toks?

Neronas

Jei nusikalto.

Prefektas

865 Kas įrodo kaltę jos?

Neronas

Tautos šėla.

Prefektas

Nejau bepročiai klauso ko?

Neronas

To, kas sukurstė, juos.

Prefektas

Kad niekas, aš manau.

Neronas

Ta moteris. Jai blogin sielą linkusią
Gamta įdėjo, širdį kupiną klastų.

Prefektas

870 Bet nedavė jėgos,

Neronas

Kad ją įveiktume,
Kad baimė ir bausmė palaužtų jos silpnas
Jėgas. Seniai reikėjo atmokėti jai,
Kenkėjai. Baik patarinėti ir prašyt,
Įvykdyti tau štai ką įsakau: laivu
875 Gabenti liepki ją į krantą tolimą,
Užmušti ten, kad nerimas nuslūgtų man.

Pirmasis choras

Kaip daugeliui pražūtį meilė tautos
Nešė nesyk:
Išpūsdavo laivo bures jiems sėkmė,
880 Toli nuplukdydavo žmogų, paskui
880a Apleisdavo jūros
Gelmingos, žiaurios sūkurių vilnyse.

Bedalei gimdytojai teko Grakchus
Apverkt, pražudytus žmonių pagarbos,
Nors jie pareigos griežtumu ir kilme
885 Švytėjo, kalbom ir narsybe širdžių
Žavėjo, įstatymus siūlė naujus.
Ir, Livijau, tau Fortūna tokią pat
Mirtį paskyrė.
Nei fasciai šventi neapgynė tavęs,
890 Nei sienos namų. Apsakyti daugiau
Neleidžia išties šiandieniniai skausmai:
Piliečiai, norėję grąžinti pilin
Ir guolin šią moterį, mato myriop
Jau velkamą, skambant gailingoms raudoms,
895 Į vietą, kur laukia siaubinga bausmė.
Neturtas, patenkintas stogu žemu,
896a Ramiai sau glūdi.
Mat audros supurto tik aukštus namus,
Tik juos sunaikina žiauri Fortūna.

Oktavija

Kur velkat mane ir ką vienvaldys
900 O gal karalienė dėl mano tremties

Įsakė? Gal taip ji gyvybę paliks,
Įtikinta mano daugybės kančių?
Jei rengias žudynių vainiką raudoms
Manosioms uždėti, kam draudžia čionai,
905 Tėvynėje, kristi ant žemės kietos?
Tačiau man išlikti vilties nebėra:
Antai aš, varguolė, jau brolio regiu
Man paruoštą laivą, kuriuo neseniai
Keliavo jo motina, plauksiu dabar
910 Aš, jo išvaryta iš rūmų sesuo.
Deja, Padorumas praradęs galias,
Dievų nebėra,
Erinija valdo pasaulį niūri.
Kas mano nelaimes apverkti įstengs?
915 Kur giedanti sielvarto didžio giesmes
Lakštingala toji? Kad jos plunksneles
Man vargšei Lemtis dovanotų dabar!
Pabėgčiau tolybėn skrajūnais sparnais
Nuo gedulo aš, nuo žmonijos liūdnos,
920 Nuo savo žiaurios prievartinės mirties...
Tupėčiau tuomet sau ant krūmo šakos
Vienut vienutėlė ir giesmes graudžias
Tankynėje tyliai giedočiau liūdna...

Lemtis – valdovė žmonių giminės.
925 Žadėti sau pastovios ateities,
Tvirtos, nė vienas
Negali išties, baisioji diena
Ritina nuolat nelaimių keliais.
Tegul tau dvasią sustiprins mintis,
930 Kad daug tavos giminės kankinių.
Ar tau žiauresnė dabar Fortūna?
Pirmiausia reikia
Priminti dukrą daugvaikę žymaus
Agripos, marčią Augusto paties
935 Ir žmoną Cezario. Vardas garsus
Jos švietė visur pasauly plačiai.
Nešiojo įsčiose šitiek taikos
Laiduotojų,
Tačiau patyrė botago, tremties,
940 Grandinių, gedulo didžio vargus,
Kol mirė šitaip kankinta ilgai.
Laimingą Livija santuoką su
942a Druzu išmainė
Į piktą darbą ir bausmę galop.

Likimas Julijos žengė pėdom

945 Jos motės: perskrosta kardo šiurpaus

Lėtai be jokios susmuko kaltės.

O kokią galią turėjo kadais

Tava gimdytoja rūmuos visuos,

Branginta vyro, vaikais išdidi,

950 Bet savo vergui pakluso aklai

Ir žuvo, smogus kareiviui žiauriam.

Nerono motinai josios valdžia

Tikėtis leido pakliūt tarp dievų,

Tačiau ar smūgių sunkiųjų irklų

955 Ji nekentėjo?

Tačiau juk krito, žiauruolio sūnaus

Žudiko siųsto žaizdų pribaigta.

Oktavija

Taip pat ir mane pas niūriąsias vėles

Štai siunčia keliauti baisus vienvaldys.

960 Ko veltui varguolė ašai dar gaištu?

Tad veskite mirti, kareiviai, kuriems

Likimas paskyrė... Aukšybių šaukiuos!..

Vai, liaukis, beprote, maldauti dievų:

Tavęs jie nežiūri, nekenčia. Tuomet
965 Jau Tartaro aš
Šaukiuosi ir deivių kerštingųjų ten,
Ir tėve, tavęs,
Tu vertas tokios ir mirties, ir kančios,
O aš neapykantos joms nejaučiu,
970 Tai ruoškite laivą, įtempkit bures,
Tegul vairininkas nukreips jį tiesiog
Link to Pandatarijos kranto siaubaus.

Pirmasis choras

Palankūs vėjai ir gūsiai lengvi,
Gabenot andai mergelę tolyn,
975 Pagrobtą nuo aukurų, debesim
Apgaubę dukrą valdovo didaus.
Ir šią išgelbėkit jūs nuo žūties,
Nuneškit Trivijos šventvietėn ją.
Už mūsų Miestą Aulidė yra
980 Švelnesnė, barbarai taurai – taip pat:
Aukota ten svetimšaliai dievų
Galybei, o čia
Roma gardžiuojas piliečių krauju.

Įnoringoji Fortūna taip sutvarkė, kad iš romėnų tragedijų mus pasiekė tik dešimt Lucijaus Anėjaus Senekos dramų. Tarp jų išsiskiria tragedija *Oktavija*. Ji parašyta ne graikų mitų, o Romos istorijos motyvais. Nors tragedijoje pristatomas vienas Nerono laikų epizodas, jos tekstas pateikia beveik visos Romos būtovės vaizdą. Tokios rūšies tragedijos Romoje buvo vadinamos tragedijomis pretekstomis. Terminas „tragedija preteksta" pabrėžė romėniškumo ir prakilnumo idėjų vienį: jis reiškė, kad tokia tragedija yra apsirengusi ypatingą tautinį drabužį – tik romėnų aukštųjų magistratų (konsulų ir pretorių) dėvimą togą pretekstą (togą, apkraštuotą raudonos spalvos audiniu). Romėnų literatūra tragedijų pretekstų turėjo daugiau, jas kūrė įvairūs rašytojai, bet visos jos dingo laikų erdvėse, liko tik *Oktavija*. Joje vaizduojamas imperatoriaus Klaudijaus dukters Oktavijos likimas. Oktavija gimė 40 m po Kr., buvo nužudyta 62 m. po Kr.

Iš tų laikų, kai knygos buvo perrašinėjamos ranka, visos dešimt Senekos dramų išliko rankraštiniuose sąsiuviniuose. Prasidėjus spaudos erai, jie tapo šiuolaikinėmis knygomis. Ilgainiui pasirodė teiginių, kad trijų

tragedijų autorius yra ne Seneka, o kitas kūrėjas, kurio dramos buvo perrašinėtojų pridėtos prie Senekos dramų. Itin atkakliai buvo neigiama *Oktavijos* autorystė. Vieni mokslininkai ir toliau laikė ją Senekos kūriniu, kiti įrodinėjo, kad ji parašyta kokio nors Senekos draugo ar mokinio tuoj po Nerono mirties, treti tvirtino nežinomo autoriaus tragediją buvus sukurtą vėliau, baigiantis I a. po Kr., valdant Flavijų giminės imperatoriams. Senekos autorystės neigėjus labiausiai glumino tai, kad vienas tragedijos veikėjas yra Seneka. Jų nuomone, autorius negalėjo savęs padaryti dramos veikėju. Kai kas dar įrodinėjo, jog šios dramos lyrinėse partijose ir choro giesmėse vyrauja anapestai, o kitų tragedijų eilėdara esanti kitoniška. Tikrasis autorius (jei iš tiesų jis yra ne Seneka) nebuvo ir tikriausiai niekada nebus nustatytas, tai *Oktavija* paprastai ir toliau leidžiama kartu su Senekos tragedijomis.

10 Oktavijos motina Mesalina, imperatoriaus Klaudijaus žmona, dėl ištvirkavimo imperatoriaus įsakymu buvo nužudyta.

14 Klota – viena iš trijų graikų mito senučių Lemties deivių, įsivaizduota kaip žmogaus gyvastingumo siūlo verpėja.

21 Pamotė – Agripina, kurią Oktavijos tėvas imperatorius Klaudijus vedė, nužudęs jos motiną Mesaliną.

23 Erinija – graikų mitų keršto deivė, dažnai kupina įtūžio, gyvenanti požemio pasaulyje. Paprastai buvo įsivaizduojama šių deivių (senučių su gyvačių plaukais) trijulė, bet Senekos dramose minima viena Erinija. Oktavija šiuo vardu pavadina Agripiną, kuri, siekdama savo sūnui iš pirmosios santuokos Neronui aukščiausios valdžios, įkalbėjo Klaudijų sutuokti jį su Oktavija. Deglas – tradicinis romėnų vestuvių eitynių, lydinčių nuotaką į jaunojo namus, elementas. Vestuvių deglą nešanti Erinija šioje tragedijoje dar minima 263–264 ir 594–595 eilutėse, ji pasirodo ir kitose Senekos tragedijose: *Medėjoje* (Med. 13–19), *Oidipe* (Oed. 644).

25 Agripina nunuodijo Klaudijų nuodingais grybais.

26–30 Klaudijaus laikais, nuo 43 m. po Kr., romėnai pradėjo užkariauti Britaniją. Apie tai rašo Tacitas *Analuose* (XII. 31–40).

45 Neronas užmušė motiną Agripiną, siekusią kištis į jo ir valstybės valdymo reikalus.

46–47 Neronas nunuodijo įbrolį Britaniką, imperatoriaus Klaudijaus sūnų iš ankstesnės santuokos. Oktavija, Nerono įseserė, imperatoriaus Klaudijaus duktė, tapo jo žmona.

60 Oktavija randa tam tikrų savo gyvenimo paralelių su Elektros, graikų Trojos karo mito veikėjos, likimu, bet savo dalią laiko nelaimingesne. Kai Elektros tėvas, Mikėnų karalius Agamemnonas, išplaukė kariauti prie Trojos, jos motina Klitaimnestra susidėjo su tėvo broliu Aigistu. Elektros broliui Orestui, kaip būsimajam pretendentui į karaliaus sostą,

grėsė pražūtis, bet jai pasisekė išsiųsti berniuką į kitą kraštą. Grįžusį iš karo Agamemnoną Klitaimnestra su Aigistu nužudė, šis tapo karaliumi. Netrukus grįžęs į Mikėnus jau užaugęs Orestas atkeršijo tėvo žudikams.

70 Romos moterys paprastai gaudavo giminės vardą. Taigi Klaudijaus duktė tradiciškai turėjo būti vadinama Klaudija. Pavadindamas dukterį Oktavija, Klaudijus norėjo pabrėžti savo ir dukters giminystę (tiesą sakant, labai tolimą) su garsiuoju Oktavijanu Augustu, kilusiu iš Oktavijų giminės.

79 Stigė – didžiausia požemio pasaulio upė.

93–97 Oktavija turi omenyje Nerono motiną Agripiną.

105 Vergiūkšte Oktavija vadina savo varžovę Popėją Sabiną.

107 Oktavijos užuomina apie jai primestą melagingą neištikimybės Neronui kaltę.

125–133 Turima omenyje Popėja Sabina, kurią įsimylėjęs Neronas nutarė atsikratyti Oktavijos. Be to, Popėja skatino Neroną nužudyti motiną Agripiną, nes toji prieštaravo jos ir Nerono ryšiams. Neronas pakvietė motiną pietų į savo vilą Bajų kurorte. Agripina iš kito pajūrio miestelio atkeliavo sausuma, bet grįžti Neronas pasiūlė įštaigingu laivu, sakydamas, kad dovanojąs jį motinai. Laivas buvo taip padarytas, kad plaukdamas iširtų. Nors jūra buvo rami, laivas po truputį pradėjo irti, ir Agripina su artima drauge, keliavusia kartu, atsidūrė vandenyje. Irkluotojai daužė jas irklais, draugę užmušė, o Agripina tyliai nuplaukė tolyn. Paryčiui ją paėmė žvejų valtis. Išsigandęs dėl nepavykusio pasikėsinimo Neronas nusiuntė pas motiną žudikus. Apie tai rašo Tacitas *Analuose* (XIV. 1–7).

140–142 Žindyvė turi galvoje, kad Klaudijus Neroną įsūnijo, tuo nustumdamas į šoną savo tikrąjį sūnų Britaniką, kuris buvo už Neroną jaunesnis. Agripina, kurią vedė Klaudijus, nu-

žudęs Mesaliną, buvo jo dukterėčia. Romoje santuoka tarp tokių artimų giminaičių buvo negirdėtas daiktas ir laikyta kraujomaiša.

145–149 Klaudijus buvo anksčiau sužadėjęs Oktaviją su kilmingu ir garsiu jaunuoliu Lucijumi Junijumi Silanu. Ketinanti tekėti už imperatoriaus ir turinti planų savo sūnų iš pirmosios santuokos Neroną sutuokti su Oktavija, Agripina pasistengė, kad ėjęs pretoriaus pareigas Silanas būtų apšmeižtas ir pašalintas iš senatorių luomo. Silanas nusižudė Klaudijaus ir Agripinos vestuvių dieną.

150–154 Priešas – Neronas, įsūnytas Klaudijaus ir netrukus tapęs jo žentu.

173 Sparnuotas dievas – graikų dievo Eroto vaizdą gavęs romėnų meilės dievas Amoras, dar vadintas Kupidonu.

193–195 Turima galvoje ankstesnė Nerono meilužė atleistinė Aktė.

199 Kupidonas – meilės dievaitis.

201 Dievų karalienė – graikų mitų vyriausioji deivė Hera, Dzeuso žmona.

204–205 Pasak graikų mito, pasivertęs gulbinu Dzeusas prisigretino prie Spartos karalienės Ledos, ir toji padėjo kiaušinį, iš kurio išsirito gražuolė Helenė.

206 Pasivertęs baltu jaučiu Dzeusas pagrobė Foinikijos karalaitę Europą. Sidonas – Foinikijos miestas palei Viduržemio jūrą.

207 Pasivertęs aukso lietumi Dzeusas prasiskverbė pas Argo karalaitę Danają, uždarytą po žeme įrengtuose variniuose rūmuose.

208 Ledos sūnūs dvyniai Kastoras ir Polideukas po mirties buvo įsivaizduojami spindintys Dvynių žvaigždyne.

209 Bakchas (Dionisas), Dzeuso ir mirtingos moters Semelės sūnus, buvo priimtas į Olimpą.

210–211 Pasak graikų mito, Dzeuso ir Tebų karalienės Alkmėnės sūnus Heraklis po mirties buvo sudievintas. Dzeuso žmona Hera, čia pavadinta romėnišku vardu Junona, nuo pat gimimo jo nemėgo ir stengėsi visaip kenkti, bet jam atkeliavus į Olimpą, priėmė svetingai, nesipriešino jo santuokai su jos ir Dzeuso dukterimi, Jaunystės dieve Hebe.

220 Titulas Augustas (lot. „Išaukštintasis“) pirmiausia 27 m. pr. Kr. buvo suteiktas Oktavijanui, baigusiam pilietinius karus, ir tapo jo prievardžiu. Vėliau šis prievardis buvo pridedamas prie visų imperatorių vardų.

231–234 Oktavija primena 60 m. po Kr. pasirodžiusią kometą. Tuomet pasklido gandų, kad ji pranašauja valdovo pasikeitimą, ir išsigandęs Neronas ištrėmė Rubelijų Plautą, pasak žmonių kalbų, tinkamą kandidatą į valdovus ir su Oktavijanu Augustu giminyste susijusį taip pat, kaip ir Neronas. Oktavija laiko kometą dievų rūstybės dėl Nerono piktadarybių ženklu.

238–239 Tifonas – Žemės be vyriško prado pradėta ir pagimdyta chtoniška būtybė su šimtu ugnimi spjaudančių žalčio pavidalo galvų. Vykstant naujos kartos dievų kovai su senosiomis dievybėmis, Dzeusas, pasak graikų mito, įveikęs Tifoną, pakišo jį po Aitnos (Etnos) kalnu Sicilijoje. Dzeusas čia sutapatintas su romėnų dievu Jupiteriu.

241 Neronas kai kur pakeitė šventyklose dievų statulas savo statulomis.

245–246 Oktavija kreipiasi į Jupiterį, jo ietimis vadindama žaibus.

249 Neronas pateko į Klaudijų giminę įsūnytas Klaudijaus. Iki tol jis priklausė Domicijų giminei, ir jo vardas buvo Lucijus Domicijus Ahenobarbas.

258–266 Oktavijos motina, ištvirkėlė imperatoriaus Klaudijaus žmona Mesalina, perpildė visuomenės piktinimosi jos poelgiais taurę, kai,

nebūdama išsituokusi su vyru, pagal visus papročius susituokė su Gajumi Silijumi. Po to ji buvo nužudyta.

273–285 Choras kalba apie tai, kad Neronas, melagingai apkaltinęs Oktaviją neištikimybe, su ja išsiskyrė, išvarė iš rūmų ir rengiasi vesti Popėją Sabiną.

293 Marsas – žemdirbystės, vėliau – karo dievas, buvo romėnų tautos protėvis: jo sūnus Romulas įkūrė Romą.

294–295 Nuo Romos įkūrimo 753 m. pr. Kr. iki 509 m. pr. Kr. Romą valdė karaliai. 509 m. pr. Kr. įkurta demokratinė santvarka. Choras ragina save semtis jėgų iš garbingos istorijos. Žemiau jo pateikiami pavyzdžiai pabrėžia, kad romėnai nuversdavo vienvaldiškai pradėjusius elgtis asmenis. Taigi choro giesmėje skamba respublikoniškos nuotaikos. Kita vertus, du pirmieji pavyzdžiai ragina ginti Oktaviją taip, kaip kadaise buvo ginamos garbingos moterys,

o trečiasis primena, kad už dukters niekšybę irgi buvo sumokėta. Chronologijos požiūriu, anksčiausias būtų Tulijos epizodas, paskui – Lukrecijos, o Verginijos – vėliausias. Tačiau choras, tarsi žvelgdamas į istoriją iš savo meto, smelkiasi į praeitį, pirmiausia pamatydamas tai, kas arčiau, ir eidamas prie to, kas toliau.

296–301 Pasakojama Verginijos, garbingo plebėjo Decimo Verginijaus dukters, istorija, įvykusi 449 m. pr. Kr. Sužavėtas mergaitės grožio galingas valdininkas decemviras (dešimties vyrų kolegijos narys) Apijus Klaudijus norėjo padaryti ją verge ir sugulove, bet tėvas, negalėdamas neteisingame teisme apginti dukters ir gelbėdamas ją nuo gėdos, nudūrė Romos forume. Dėl to prasidėjo neramumai, ir įstatymų leidybai prieš dvejus metus įkurta dešimties vyrų kolegija, kuriai tauta buvo perdavusi teisę vietoje konsulų valdyti Romą, buvo panaikinta, o Apijus Klaudijus pasmerktas myriop. Tai savo kūrinyje smulkiai aprašo romėnų istorikas Livijus (Liv. III. 44–54).

301–304 Lukrecijos epizodu choras siūlo prisiminti karalių nuvertimo istoriją 509 m. pr. Kr. Spurijaus Lukrecijaus Tricipitino duktė Lukrecija buvo Lucijaus Tarkvinijaus Kolatino žmona. Tuo metu romėnai buvo apsupę netolimą miestą Ardėją. Karo stovykloje jauni vyrai kartą pradėjo girti savo pačias ir susiginčijo, kieno žmona dorybingiausia. Kad įsitikintų, nutarė patikrinti ir sėdo ant žirgų. Kitas žmonas rado plepančias ar smaguriaujančias, o Lukreciją – verpiančią. Taip jos vyras laimėjo varžybas. Per tą „apžiūrą" Lukrecija krito į akis Sekstui Tarkvinijui, karaliaus Lucijaus Tarkvinijaus Išdidžiojo sūnui. Po kelių dienų jis sugrįžo ir išprievartavo ją. Ši iškvietė vyrą ir tėvą, prašydama skubiai atvykti su patikimais liudytojais, papasakojo, kas įvyko, ir, prisaikdinusi juos atkeršyti, įsismeigė į krūtinę po drabužiais slėptą peilį. Romėnai ir seniau nekentė žiauraus, neteisingo Tarkvinijaus Išdidžiojo, o po šio įvykio jį išvijo ir įkūrė demokratinę santvarką. Livijus tai aprašo pirmoje savo istorijos knygoje (Liv. I. 57–60).

Išvytas Tarkvinijus bandė ieškoti šalininkų, patraukė į savo pusę etruskų karalių Porseną ir puolė Romą, bet romėnai karą laimėjo.

305–309 Tulija, jaunesnioji šeštojo Romos karaliaus Servijaus Tulijaus duktė, niekšiško būdo moteris, buvo ištekėjusi už Arunto Tarkvinijaus, o jos vyresnioji sesuo – už Lucijaus Tarkvinijaus. Tulija sukurstė Lucijų Tarkvinijų užmušti jos vyrą ir savo žmoną, o tada vesti ją. Paskui jos raginamas Tarkvinijus 535 m. pr. Kr. nuvertė karalių Servijų Tulijų. Tulija važiavo gatve, ir vežėjas sustojo, pamatęs ant kelio gulint Servijaus Tulijaus lavoną. Tuomet Tulija paragino asilėnus ir pervažiavo per tėvo lavoną, apsitaškydama tėvo krauju (Liv. I. 46–48). Tapęs karaliumi Lucijus Tarkvinijus buvo pramintas Išdidžiuoju. Jis buvo paskutinis Romos karalius. Primindamas Tuliją, choras bando pabrėžti Tulijos ir Nerono niekšiškumo paralelę.

312–376 Žr. 125–133 eilučių paaiškinimą.

328 Imperatorių žmonos gaudavo Augustos titulą.

382 Seneka, dėl Klaudijaus žmonos Mesalinos intrigų melagingai apkaltintas, buvo ištremtas į Korsikos salą 41–49 m. po Kr.

390–396 Aiteras – pasak stoikų, dieviškoji sritis, Visatos aukštesnioji ir išmintingoji dalis. Stoikai teigė, kad pasaulis nuolatos periodiškai žūva ir vėl atsiranda: begyvendamas sensta, eina blogyn, sudega pasauliniame gaisre, po to vėl atgimsta tobulas, vėl blogėja, ir taip kartojasi amžinai. Seneka apie tai kalba tragedijoje *Tijestas* (Thyest. 830–876), traktate *Paguodos žodis Marcijai* (Ad Marc. XXVI. 6), *Gamtos klausimuose* (Nat. Quaest. III. 27–30). Saturnas – romėnų žemdirbystės dievas, viešpatavęs tais laikais, kai žmonės gyveno taikiai ir laimingai.

397–398 Teisingumas (*Iustitia*) ir Ištikimybė (*Fides*) protėvių papročiams, tradicijoms, duotajam žodžiui buvo svarbiausios romėnų siekiamybės.

400–429 Kiti Antikos rašytojai žmonijos nugyventus periodus vadina aukso, sidabro, vario ir geležies amžiais, o šios tragedijos autorius laikotarpių pavadinimų neakcentuoja.

438–438a Neronas bijojo Rubelijaus Plauto ir Kornelijaus Sulos, nes tauta buvo šiems vyrams palanki. Kornelijų Sulą jis ištrėmė 58 m. po Kr. į Masiliją (dab. Marselį), o Rubelijų Plautą 60 m. po Kr. – į Aziją.

439 Prefektas – asmeninės imperatoriaus kariuomenės vado pavadinimas.

440 Ir Kornelijus Sula, ir Rubelijus Plautas buvo Nerono žmonos Oktavijos, o taip pat ir jo, kaip Klaudijaus įsūnio, giminaičiai.

448 Neronas turi omenyje, kad jo iniciatyva imperatorius Klaudijus po mirties buvo sudievintas.

477 Tėvynės Tėvo titulą senatas Romos piliečiui suteikdavo už ypatingus nuopelnus: valstybės

apgynimą nuo itin pavojingų priešų, vidaus neramumų numalšinimą ir pan. Juo buvo apdovanoti Kamilas, Fabijus Maksimas Delsikas, Ciceronas ir kiti. Oktavijanui Augustui Tėvynės Tėvo vardas buvo suteiktas 2 m. po Kr. Autorius pabrėžia, kad didžiausias Augusto nuopelnas buvo tas, kad jis pabaigė pusę amžiaus trukusius pilietinius karus ir leido tautai mėgautis taika. Imperatorių laikais šis titulas neteko prasmės ir svarbos, nes buvo imperatoriui suteikiamas automatiškai.

478 Po mirties Augustas buvo sudievintas.

481 Turimas galvoje Gajus Julijus Cezaris, Oktavijano įtėvis.

498–499 Respublikos santvarkos šalininkas Markas Junijus Brutas 44 m. pr. Kr. su kitais sąmokslininkais užpuolė Gajų Julijų Cezarį, paminantį, kaip jiems atrodė, respublikos principus, ir jį nužudė. Brutas buvo kovojęs Pompėjaus kariuomenėje prieš Cezarį Filipų

mūšyje 48 m. pr. Kr., bet nugalėjęs Cezaris ne tik jo nenubaudė, bet dar paskyrė jam svarbias pareigas.

504–520 Seneka kalbėjo apie tuos laikus, kai Augustas, būdamas valstybės lyderis, derino vienvaldystę su demokratija, o Neronas prisimena kitą laikotarpį: I a. pr. Kr. vidurio pilietinius karus. Seneka visuomet laikė Augusto valdymo metus Romos valstybės aukso amžiumi, o Neronas stengiasi išryškinti tai, kas jam naudinga: žiaurius pilietinių karų susidūrimus. Jis kalba apie tai, kad už Cezario nužudymą pakilo keršyti jo įsūnis Oktavijanas. Su buvusiais Cezario bendražygiais Marku Antonijumi ir Marku Emilijumi Lepidu jis sudarė vadinamąjį Antrąjį triumviratą, 43 m. pr. Kr. paskelbusį priešininkų, teisės neginamų (proskribuotų) piliečių sąrašus. Kai kurių nužudytų piliečių galvos buvo padėtos ant rostrais vadinamos kalbėtojų tribūnos Romos forume. Cezario žudikai irgi subūrė kariuomenę, bet ji 42 m. pr. Kr. prie Filipų

miesto Makedonijoje pralaimėjo cezarininkų kariuomenei. Cezarininkams priešiškam laivynui vadovavo Sekstas Pompėjus, 36 m. pr. Kr. jis buvo sumuštas prie Sicilijos. Triumvirams pasidalijus įtakos zonas, Antonijui atiteko Rytai. Jis ten susidėjo su Egipto karaliene Kleopatra ir sumanė atsimesti nuo Romos. Oktavijanas jį puolė ir nugalėjo 31 m. pr. Kr. Pralaimėjęs Antonijus nusižudė.

521–524 Neronas prisimena kitą romėnų karvedį ir valstybės lyderį Gnėjų Pompėjų, kuris, 48 m. pr. Kr. pralaimėjęs Gajui Julijui Cezariui prie Graikijos Farsalo miesto, atvyko į Egiptą ir ten egiptiečių buvo nužudytas.

528–529 Turimas galvoje imperatorius Tiberijus, kuriam valdant Augustas buvo sudievintas.

545–546 Neronas išvardija tris deives, pasak graikų mito, pretendavusias į gražiausios deivės vardą, už kurias Popėja esanti gražesnė. Karo deivė – romėnų deivė Minerva, čia sutapatinta

su graikų karo deive Atėne. Jupiterio (graikų Dzeuso) žmona – Junona (graikų Hera).

591–592 Nerono ir Popėjos duktė mirė, išgyvenusi tik kelis mėnesius.

594–595 Agripina ateina su požemio ugnies deglu lyg Erinija.

600–602 Agripina turi galvoje savo pastangas padaryti sūnų Neroną imperatoriumi.

614–617 Klaudijaus vėlė požemio pasaulyje puola Agripinos vėlę, reikalaudama Nerono, Britaniko žudiko, gyvybės.

619–620 Agripinos vėlė kalba apie būsimą Nerono žūtį. Kai Romos provincijų valdytojai 68 m. po Kr. sukilo ir paskelbė naują imperatorių – Ispanijos provincijos valdytoją Galbą, kai netrukus ir asmeninė imperatoriaus kariuomenė Romoje prisiekė Galbai, Neroną visi apleido. Vienas atleistinis priglaudė jį

savo dvare netoli Romos. Norėta, kad į ten Neronas patektų slapta, todėl po dvaro siena buvo iškastas urvas, kuriuo ropodamas buvęs imperatorius pateko į dvaro teritoriją. Kol urvas buvo kasamas, ištroškęs Neronas gėrė vandenį iš balos rieškučiomis. Netrukus atleistinio draugai iš Romos perdavė žinią, kad senatas paskelbė Neroną Tėvynės priešu. Jo laukė baisi bausmė: toks žmogus buvo nuogas užplakamas rykštėmis negyvai, įspraudus galvą į dvirėžes šakes. Neronui neliko nieko kito, tik nusižudyti. Jis nesiryžo, tad vienas jo palydovas, išgirdęs atjojus ir braunantis pro dvaro vartus senato pasiųstus karius, spustelėjo Nerono neryžtingai dėliojamą prie krūtinės kalaviją, ir buvęs imperatorius krito negyvas. Tai aprašo Svetonijus Nerono biografijoje (Nero. 58–59). Tą pačią būsimo Nerono galo mintį Agripina tęsia 630–631 eilutėse.

621–623 Minimi tradiciniai graikų mitų požemio pasaulio kankiniai: amžinas troškulio ir alkio kančias kenčiąs Tantalas, amžinai nuolatos

nusprūstantį akmenį į kalną priverstas ritinti Sisifas, amžinai draskomas peslių milžinas Titijas, amžinai ant rato sukamas Iksijonas.

624–625 Po Romos gaisro 64 m. po Kr. Neronas pasistatė didžiulę teritoriją užėmusius, užmiesčio dvarą primenančius ištaigingus rūmus, vadintus Aukso rūmais.

627–628 Partų tauta gyveno Artimuosiuose Rytuose. Romėnai niekaip neįstengė jos užkariauti, bet kai Nerono karvedžio Korbulono kariuomenė partus prispaudė, abi pusės pradėjo derėtis, ir buvo suvaidinta tokia scena: partų karalius Tiridatas nusiėmė karūną, o Neronas vėl ją uždėjo, tarsi maloningai leisdamas karaliauti. Tai mini Tacitas *Analuose* (XV. 29; XVI.23).

640–641 Agripina turi galvoje tikrąją Nerono giminę – Domicijus – ir tėvą Gnėjų Domicijų Ahenobarbą.

646–647 Oktavija turi galvoje, kad valdovo vestuvių diena turėtų būti smagi.

656 Verge Oktavija vadina Popėją.

671 Neronas išsiuntė Oktaviją iš Romos į Kampaniją ir vedė Popėją.

702 Romėnių vestuvinis apdaras buvo oranžinės spalvos.

706–709 Pasak graikų mito, mirtingas karalius Pelėjas vedė jūrų deivę Tetidę. Jiedviem gimė sūnus, garsusis herojus Achilas.

721 Anyta – Nerono motina Agripina, tuomet jau nužudyta.

731 Rufrijus Krispinas – pirmasis Popėjos vyras.

762 Griausmininkas – Jupiterio, perkūnų dievo, epitetas.

763–773 Choras primena graikų mitų minimas Dzeuso mylėtas moteris. Žr. 203–206 eilučių paaiškinimą.

773–777 Primenamas Trojos karo mitas. Buvo pranašysčių, jog dėl Frigijos miesto Trojos karalaičio Pario kaltės Troja žus, tai Paris buvo išsiųstas iš Trojos ganyti kalnuose bandų. Ten jį aplankė trys dėl obuolio su užrašu „Gražiausiajai“ susiginčijusios deivės, ir Paris atidavė obuolį Afroditei, pažadėjusiai jam gražiausią žemės moterį. Ši moteris, Helenė, čia pavadinta žemiškojo jos tėvo Spartos karaliaus Tindarėjo dukterimi. Ji buvo ištekėjusi už karaliaus Menelajo. Paris atvyko į Spartą, išsivežė Helenę į Troją, graikai puolė Troją ir užėmė, taip sugriaudami frigų karalystę.

803 Žinianešys pavadina Oktaviją giminės vardu – Klaudija.

814–817 Trojos karo mito vaizdai. Achilas, įsižeidęs, kad vyriausias kariuomenės vadas Agamemnonas atėmė iš jo vergę Brisėjidę, pasitraukė iš mūšių ir grojo lyra. Šį Homero aprašytą epizodą Seneka mini ir tragedijoje *Trojietės* (Troad. 320–321). Iš dviejų brolių Atreidų

choras čia tikriausiai turi galvoje Agamemnoną, įsimylėjusį belaisvę Trojos karalaitę Kasandrą. Danajais Homeras vadina visus graikus. Prijamas – Trojos karalius. Jį pražudė jo sūnaus Pario meilė Helenei.

831 Turimas omenyje 64 m. po Kr. Romą nusiaubęs gaisras, kurio kaltininku daugelis laikė Neroną. Tragedijos autorius irgi laikosi šios nuomonės.

877–881 Audringos jūros, vėjų, bangų blaškomo laivo metaforos, reiškiančios likimo permainingumą, pavartotos ir Senekos tragedijose *Oidipas* (883–889), *Tijestas* (360–362), *Agamemnonas* (57–72).

882–886 Broliai Grakchai ėjo liaudies tribūnų pareigas: Tiberijus Sempronijus Grakchas 133 m. pr. Kr., Gajus Sempronijus Grakchas – 122 m. pr. Kr. Jie bandė įgyvendinti agrarines reformas, bet abu buvo priešininkų nužudyti. Jų motina Kornelija garsėjo išsilavinimu ir protu.

887–890 Markas Livijus Druzas buvo 91 m. pr. Kr. liaudies tribūnas, Grakchų politikos tęsėjas, užmuštas priešininkų savo namuose. Fasciai – rykščių ryšuliai, Romos valdininkų valdžios ženklai, simbolizuojantys ne tik jų galią, bet ir neliečiamybę.

908–909 Oktavija kalba simboliškai: laivas, kuriuo jai teks plaukti, yra ne tas, kuris suiro jūroje, plaukiant Agripinai, bet ji nori pasakyti, kad jis ir ją gabens į pražūtį.

916 Lakštingalos vaizdą Seneka dar pateikia tragedijose „Herkulis ant Oitos“ (198) ir „Agamemnonas“ (670).

933–941 Choras primena Agripiną Vyresniąją, garsaus karvedžio ir valstybės vyro Marko Vipsanijaus Agripos ir Oktavijano Augusto dukters Julijos dukterį. Ji buvo ištekėjusi už žymaus karvedžio Gajaus Julijaus Cezario Germaniko, lydėjo jį į žygius, bet mirus Germanikui, imperatoriaus Tiberijaus buvo ištremta į Pandatarijos salą ir mirė badu.

942–943 Germaniko sesuo Livija buvo ištekėjusi už imperatoriaus Tiberijaus sūnaus Druzo. Gimus dvyniams, santuoka laikyta itin laiminga, bet Livija susidėjo su Tiberijaus favoritu Sejanu ir, kaip buvo įtariama, padėjo jam pražudyti vyrą. Dėl to Tiberijus ją nužudė.

944–946 Turima omenyje Germaniko ir Agripinos Vyresniosios duktė Julija, ištremta Kaligulos, paskui grįžusi į Romą, vėl ištremta dėl Mesalinos intrigų ir galop nužudyta.

948–951 Choras primena Oktavijos motinos Mesalinos likimą. Vergas – Mesalinai vergiškai paklusęs Gajus Silijus.

965 Tartaras – požemio pasaulio vardas.

966 Kerštingosios deivės – Erinijos.

972 Pandatarija – sala Tirėnų jūroje.

973–976 Choras primena Trojos karo ciklo mito dalį apie Ifigenėją. Susirinkę Aulidės uoste kariai niekaip nesulaukė palankaus vėjo plaukti link Trojos. Žynys pasakė, kad vyriausias kariuomenės vadas Agamemnonas turįs paaukoti savo dukterį Ifigenėją. Kai mergina buvo paguldyta ant aukuro, deivės Artemidės įsakymu vėjai ją nunešė į Tauridę (dab. Krymo pusiasalį), ir ten Ifigenėja tapo Artemidės, šioje tragedijoje pavadintos lotynišku epitetu Trivija, šventyklos žyne. Ten atkeliavo spėjęs užaugti jos brolis Orestas su draugu Piladu, kuriuos, kaip svetimšalius, pagal tenykštį paprotį ji turėjo paaukoti Artemidei, bet jie vieni kitus atpažino, ir visi pabėgo į Graikiją. Choras maldauja vėjų taip pat išgelbėti Oktaviją. Aulidė, choro nuomone, švelnesnė už Romą todėl, kad Ifigenėja ten nebuvo nužudyta. Tauridės gyventojai taurai švelnesni todėl, kad aukodavo tik svetimšalius, o Romoje žudomi piliečiai.

Seneca, Lucius Annaeus Philosophus
Se76 Oktavija : [tragedija] / Lucijus Anėjus Seneka ; iš lotynų kalbos vertė Dalia Dilytė ; [iliustracijos Milenos Grigaitienės]. – Vilnius : Sofoklis, 2016. – 112 p. : iliustr.
ISBN 978-609-444-174-5
Oktavijos veiksmas tęsiasi kelias dramatiškas 62 m. po Kristaus dienas. Joje vaizduojamas Nerono žmonos Oktavijos, prieš jį valdžiusio imperatoriaus Klaudijaus dukters, pražudymas. Melagingai apkaltinęs Oktaviją neištikimybe, Neronas su ja išsiskiria ir, nepaisydamas nei buvusio mokytojo priekaištų, nei piliečių nepritarimo, veda jam patikusią gražuolę Popėją Sabiną. Tačiau liūdnai atsisveikinę su Oktavija piliečiai nutaria nesitaikstyti su imperatoriaus užgaidomis ir sukyla. Maištas netrukus žiauriai numalšinamas, Neronas planuoja atkeršyti visiems romėnams, padegdamas miestą, Oktavija ištremiama į Pandatarijos salą Tirėnų jūroje. Ten ji buvo nužudyta. Nužudymo faktas nerodomas, bet visa drama persunkta Oktavijos žuvimo nuojautos.

UDK 821.124'02-2

Lucijus Anėjus Seneka

Oktavija

Iš lotynų kalbos vertė *Dalia Dilytė*
Viršelis ir iliustracijos *Milenos Grigaitienės*

Leidykla „Sofoklis"
Klaipėdos g. 7A, LT-01117 Vilnius

Spausdino
ScandBook
Gamyklos g. 23, LT-96155
Gargždai

Žymus romėnų filosofas, etikos klausimus nagrinėjusio vėlyvojo stoicizmo atstovas Lucijus Anėjus Seneka (lot. Lucius Annaeus Seneca) dar buvo ir dramaturgas. Jo kūriniai teatrui, matyt, darė didelį įspūdį vėlesnėms kartoms, nes daugybė romėnų tragedijų buvo nustota perrašinėti ir neišliko, o dešimt Senekos dramų pasiekė mūsų laikus. *Oktavija* iš jų išsiskiria tuo, kad yra parašyta ne graikų mitų motyvais, o pagrįsta Romos istorijos įvykiais. Tai vienintelė išlikusi tokios rūšies romėnų tragedija. Nors tragedijoje pristatomas vienas Nerono laikų epizodas, jos tekstas pateikia beveik visos Romos būtovės vaizdą: į sceną atėjęs piliečių choras įkūnija penkis šimtmečius gyvavusias respublikos laisves ir teises, o imperatoriaus Nerono siautėjimas parodo ne itin seniai atsiradusios vienvaldystės baisumą. Taigi jos tema – respublikos vertybių žlugdymas ir žlugimas imperatorių laikais.

Oktavijos veiksmas tęsiasi kelias dramatiškas 62 m. po Kristaus dienas. Joje vaizduojamas Nerono žmonos Oktavijos, prieš jį valdžiusio imperatoriaus Klaudijaus dukters, pražudymas. Melagingai apkaltinęs Oktaviją neištikimybe, Neronas su ja išsiskiria ir, nepaisydamas nei buvusio mokytojo priekaištų, nei piliečių nepritarimo, veda jam patikusią gražuolę Popėją Sabiną. Tačiau liūdnai atsisveikinę su Oktavija piliečiai nutaria nesitaikstyti su imperatoriaus užgaidomis ir sukyla. Maištas netrukus žiauriai numalšinamas, Neronas planuoja atkeršyti visiems romėnams, padegdamas Miestą, Oktavija ištremiama į Pandatarijos salą Tirėnų jūroje. Ten ji buvo nužudyta. Nužudymo faktas nerodomas, bet visa drama persunkta Oktavijos žuvimo nuojautos.

Tragedijos vertimą lydi išsamūs paaiškinimai, ne tik padėsiantys perskaityti *Oktaviją*, bet ir leisiantys pagilinti antikinės literatūros ir kultūros žinias.

www.sofoklis.lt

9 786094 441745